

Autobiografie v českém středověku

MARIE BLÁHOVÁ *

Autobiography in Czech Middle Ages

Abstract: This is an overview of the first instances of the realization of personality in Bohemia, which appear in historical literature from the 12th century and lead to the essay on medieval autobiographies. Although in the Middle Ages autobiographies were rare both in Bohemia as well as in other countries within the Latin cultural circle we are able to identify three significant autobiographies from different social environments, of different literary type and with different functions within two centuries of the late medieval period: First, the autobiography of Charles IV. This was the autobiography of a monarch written as a reflection of a Prince aimed at the author's heirs to provide an image of the upbringing and behaviour of an exemplary monarch. The second text of this type is the autobiographical letter of former Archbishop of Prague, Jan of Jenštejn, in which the author used his own destiny to explain his political failure. At the very end of the medieval period, Christoph of Týn, a minor nobleman who gained social success in the Emperor's army and in diplomatic services, wrote an autobiography, where he wanted to show his descendants and future heirs how to increase the family estates legally, through honest endeavour so that they would not be ashamed of their heritage and doubt its respectable provenance. All of the authors mentioned had their own particular reasons for writing an autobiography. Naturally, all of these autobiographies are subjective, the narration is tailored to its purpose – political goals, justification of one's failure, "substantiation" for and expression of pride in legally gained property.

Keywords: medieval autobiographies; Czech Middle Ages; autobiography of Charles IV; Jan of Jenštejn; Christoph of Týn

DOI: 10.14712/23363525.2016.9

Osobnost ve středověku

Ve všech historických epochách je člověk členem společenství, ale současně se z něho vyděluje jako individuum, osobnost s individuálními zvláštnostmi a chováním. Postavení jednotlivého člověka ve společnosti, vztahy mezi jednotlivcem a skupinou, stejně jako způsob, jakým si osobnost uvědomuje sebe sama, se v průběhu dějin vyvíjely a nabývaly různých forem [srov. *Marsh 1985; Lukes 1973*]. Specifické rysy měl vztah člověka ke společnosti v evropském středověku [srov. *Ullmann 1967; Löwe 1951; Tellenbach 1957; Schmid 1967; Radding 1978; Hödl 1991; Struve 1992; Gurevič 1978: 225–243*], kdy se každý člověk křtem stal členem křesťanského společenství a byl podřízen křesťanskému zákonu, současně jako příslušník svého stavu byl podřízen jeho pravidlům. V těchto vazbách zdánlivě nebyl prostor pro rozvoj individua a individuálního jednání, což také vedlo k představám o neexistenci individuality a vědomí osobnosti.¹ Tyto představy musely však být

* Prof. PhDr. Marie Bláhová, DrSc., Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra pomocných věd historických a archivního studia, náměstí Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1. Tato studie vznikla v rámci Programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově č. P12, Historie v interdisciplinární perspektivě, podprogram Fontes. Prameny k českým dějinám.

¹ [Srov. *Burckhardt 1925: 123; Schmid 1967: 238; Wagner – Egelhaaf 2005: 118, 132–133*].

v návaznosti na zevrubné studium pramenů ve druhé polovině minulého století zásadně korigovány. Hlavními prameny, které přispěly k poznání této skutečnosti, byly výpovědi o sobě (Selbstzeugnisse, ego-dokumenty).² Výpovědi o sobě lze ovšem nalézt v písemných pramenech nejrůznějších typů, v listinách [Scharer 2005; Bláhová 2013], v účetních knihách [Wagner–Egelhaaf 2005: 131–132], v testamentech,³ ve vizionářské literatuře [Wagner–Egelhaaf 2005: 124] a v mnohých dalších textech.⁴ Jako citáty posledních slov zesnulého byly používány i v pohřebních projevech [Hartmann 1965: *passim*].

Autobiografie

Některé osobnosti politického a intelektuálního prostředí ve středověké Evropě informovaly o svém životě formou vlastního životopisu, autobiografie.⁵ Uváděly v nich nejen své základní životopisné údaje a informace o svých osudech, ale také vyjadřovaly své myšlenky, případně se snažily poučit čtenáře, zvýraznit svou osobu, ospravedlnit své jednání. Samotný termín „autobiografie“, složený ze tří částí, *αὐτός* = sám, *βίος* = život a *γράφω*, *γράφειν* = psát, tedy „psát o životě sebe samého“ [Lecarme 1999: 3–4], je poměrně moderní.⁶ Označuje životopisné spisy, jejichž hlavním předmětem zájmu je sám autor, přesněji jejichž autor, případně vypravěč, i předmět zájmu – hlavní postava, jsou identičtí.⁷ Dnes je užíván pro různé druhy literárních i ne-literárních forem životopisů a sebe prezentace. Poprvé se objevil v poslední čtvrtině 18. století, nejprve v němčině, zanedlouho i v angličtině. Ve větší míře se prosazoval v průběhu 19. století.⁸

Autobiografie není svébytný literární žánr s pevnou formou. Jako líčení vlastního života nebo jeho úseku může být realizována nejrůznějšími způsoby: jako modlitba, fingovaná soudní řeč, rétorická deklamace, vědecky nebo umělecky popsaná charakteristika,

² Tento typ pramenů byl studován především pro období raného novověku. Úvod do problematiky a literaturu uvádí Tersch [2004: 727–740].

³ „Autobiografickým testamentem“ je například závět dvora italského kondotiéra Zikmunda Pandolfa Malatesty Lucy Orsy di Cauleto z roku 1463 [Ferrari 2002].

⁴ Mystik a exeget Rupert z Deutz uvedl autobiografické informace ve svém komentáři k evangelium sv. Matouše [Gäbe 2002]. Alexander Neckam vložil autobiografické vsuvky do svých básní [Pepin 1984]. Podobně učitel gramatiky a básník Antonio Baratella (1385–1448) uvedl autobiografické informace v dedikaci svého básnického díla [Hofmann 2002].

⁵ Z rozsáhlé literatury k obecné problematice autobiografie [srov. Wuthenow 1992; Wagner – Egelhaaf 2005]. Jedním z prvních pokusů o nástin problematiky středověké autobiografie byla Bezoldova studie [1894]. Základní dílo o autobiografii v raném a vrcholném středověku představuje Misch [1949–1969]. Autobiografii pozdního středověku a raného novověku zpracovala také řada dalších autorů [Wenzel 1980; Misch 1954, 1956, 1957, 1960; Lehmann 1953; Ferguson 1973; Kölmel 1996; Köhn 1996; Die Autobiographie 1995; L'autobiografia 1999].

⁶ Za hlavní „teoretiky“ autobiografie jsou obvykle považováni Georg Misch, James Olney a Philippe Lejeune, z nichž však poslední dva autoři sledují pouze moderní autobiografii z literárněvědného hlediska. Vedle nich ovšem nutno zmínit také Roye Pascala, který mimo jiné podává definici pojmu autobiografie a její vymezení především vůči memoárům [Pascal 1985: 1–20; Niggel 2005].

⁷ Definici autobiografie („Identität der darstellenden mit der dargestellten Person“) podává Misch [1949: 9], podle něho např. Ferguson [1973: 8; Grossel 37] („la vie d'une personne racontée par cette personne même“) nebo H. R. Velten [1995: 21]. Podle Classena [1991: 1] sahá autobiografie ve své rudimentární nejobecnější podobě k počátkům lidských dějin, ale teprve v klasické antice se stala tím, „was wir uns heute landläufig darunter vorstellen“.

⁸ Niggel [2005: 1] zná nejstarší doklad ze září 1776 v Lenzově dopisu Goethovi. Starší literatura uvádí nejstarší doklady okolo roku 1790 [Misch I/1, 1949: 7–8; Neumann 1970: 9; Bruss 1974: 19; Felicity A. Nussbaum 1989: 1–2; Schmolinsky 1999: 20].

lyrika, dopis, literární portrét, rodinná kronika, dvorský memoár, historické vyprávění, román, epos či drama.⁹ Jako osobní projev jednotlivce má autobiografie blízko k deníkům a memoárům, také k cestopisům i k historické literatuře. Autobiografie se přitom orientuje především na osobu vypravěče, nikoli na události a zkušenosti, které prožil a o nichž vypráví („vzpomínky z vnějšího života“ [Wuthenow 1992: 1268]) a které často slouží politickým a historickým účelům. V tom se odlišuje od memoárů, které nahlíží individuálně v jeho sociálním kontextu, zatímco v autobiografii se individuálně stává předmětem diskurzu. Stěžejní pro autobiografii je individualita, nikoli fakta.¹⁰ Jednotlivé literární typy se ovšem mohou prolínat a například memoáry mohou mít autobiografický charakter. Ty někteří autoři označují jako „osobní memoáry“ [Lejeune 1971: 15].¹¹

Literární teoretikové a filologové ovšem většinou užívají termín autobiografie až pro autobiografické spisy „klasického období“ tohoto žánru (1770–1870). Nepovažují ho za adekvátní označení pro širokou škálu starověkých, středověkých a raně novověkých textů [Velten 1995: 7–14; Neumann 1970: 420–421; Misch I/1 1949: 6–7], pro něž prý tento termín přestává být typologickým označením a použitelným pracovním pojmem [Aichinger 1970: 420–421] a pro něž byla informace a „pravdivost“ důležitější nežli sebereflexe.¹² Jedinou výjimkou, jíž jsou alespoň někteří literární historikové ochotni přiznat toto označení, jsou Augustinovy *Confessiones* (Vyznání). Jiní považují autobiografii pro období před rokem 1500 za vzácnou, protože prý sebevědomí lidí ve středověku nebylo dostatečně vyvinuté, ale připouštějí její existenci pro pozdní středověk alespoň v souvislosti s takovými osobnostmi, jako byl Francesco Petrarca, Pius II., Margarete Kempe nebo Philippe de Comynes [Burke 1997: 21–22].

Výzkum osobnosti, jejího sebevědomí a prezentace, stejně jako studium literárních děl středověkých autorů [Ullmann 1966, 1967; Individuum 1996: *passim*; Bláhová 1996: 563; Egodokument 2002; Vom Individuum 2005; Ulbricht 2001: 109–144] však prokazuje existenci autobiografického písemnictví ve větší či menší míře po celou dobu existence písemné kultury.

Četné autobiografické dokumenty jsou dochovány ze starověkého Egypta a Babylonu. V různé podobě byly autobiografické texty pěstovány v antickém Řecku a Římě [Misch I/2 1950; Antike Autobiographien 2005]. Starověké autobiografické informace jsou dochovány v náhrobních nápisech, ve svědectvích spisovatelů a básníků o sobě samých, v apologiích, v memoárech, ve zprávách o osobních zkušenostech, od 1. století křesťanského letopočtu také v historiích obrácení na víru a v náboženských příbězích [Misch I/1 1949; Sizoo 1950].

⁹ K proměnlivosti podstaty a formy autobiografie [srov. Misch 1949–1969: *passim*; J. Lecarme, É. Lecarme–Tabone 1999: 1–61; Spiewok 1999: 403–412]. Variabilitu dokumentů „o sobě“ v raném novověku sleduje Tersch [2000: 93–95].

¹⁰ K vymezení autobiografie vůči příbuzným literárním typům srov. především [Neumann 1970: 9–16, 25; Hart 1970; Wuthenow 1992: 1267–1267; Spiewok 1995: 74–75].

¹¹ [Srov. Misch, *Geschichte I*, 1: 8; Neumann, *Identität*: 9–16, zvl. 25]. K problematice vztahu memoárů a autobiografie [srov. Emerson 2004: 34–40].

¹² Pascal 1989 vidí rozdíl v hodnotě autobiografie pro historika a filologa v tom, že filolog oceňuje specifické stanovisko a individuální charakter pisatele, které prý pro historika naopak cenu autobiografie omezují [Tersch 1998: 5].

Autobiografie ve středověku

Většina těchto literárních žánrů, i některé nové, byly využívány také ve středověkých autobiografiích, ačkoli tyto spisy byly ve středověku po dlouhou dobu poměrně vzácné [Misch II/2 1970: 25]. Od „temných“ počátků v raném středověku, kdy lze sledovat zřetelné směřování k autobiografii třeba v informacích o vlastní rodině a o diskusích s králi, královnami a heretiky či v zaznamenaném autobiografickém vyprávění jakéhosi eremity v díle Řehoře Tourského v 6. století [Misch II, 2 1970: 311; Misch Studien IV 1957: 93; Rubenstein 2002: 76], si autobiografie získávala opět své místo v literatuře od 11. století, výrazněji pak ve 12. a 13. století. V období renesance a reformace dosáhla nebývalého rozkvětu a nadále se šířila ve všech společenských vrstvách [Misch II/1 1988: 8; Classen 1991: 22–78]. Třebaže autobiografie ve středověku nebyly příliš rozšířeným typem písemností, psali různé typy autobiografických spisů, byť mnohdy nábožensky zabarvených, klerikové i laikové. Silný autobiografický podtext mají spisy Augustina Aurelia, biskupa v Hippo Regiu (354–430), *Confessiones a Retractationes*, [Misch I/2 1950: 638–645; Lehmann 1953: 42; Zimmernann 2005] nebo listy biskupa v Clermont-Ferrand Gaia Sollia Apollinarise Sidonia (430/431–481/486) [Küppers 2005] z přelomu antiky a středověku. Později merseburský biskup Dětmár (975–1018) podal ve své kronice popis své osoby a zmínil některé životopisné údaje [Lippelt 1973: 197–200; Holtzmann 1935: XVI–XXVIII]. Dílo řezenského mnicha z kláštera sv. Jimrama Otloha (cca 1010 – po 1070) *Kniha o pokušení jednoho mnicha (Liber de temptatione cuiusdam monachi)* [Gäbe 1999; Schauwecker 1963; 1964; Misch III/1 1959: 55–107; Lehmann *Autobiographies*: 43–45; Kölmel 1996: 668–672] prozrazuje autorovy životní osudy na pozadí vyprávění o tom, jak odolával ďáblu pokušení potom, co se stal mnichem. Lze jen litovat, že se nedochoval jeho spis *De confessione actum meorum*, který asi prozrazoval o autorovi ještě více. Rather z Lutychu, biskup ve Veroně (cca 887–974) neměl sice v úmyslu psát autobiografii, ale zdůrazňování vlastní osoby a obhajoba vlastních postojů v jeho *Praeloquia a Excerptum ex dialogo confessionali* jsou zřetelným autobiografickým svědectvím [Schaller 1995: 457–458]. Opat kláštera v Nogent Guibert (1053–1121) vyprávěl o svých osudech počínaje útlým dětstvím ve svém *Vlastním životopisu (De vita sua sive monodiarum libri tres)*, sepsaném okolo roku 1115, v němž se však autobiografie prolíná s memoáry [Misch III/1 1959: 108–162; Lehmann *Autobiography*: 47–48; Ferguson 1973: 125–165; Kölmel 1996: 670–675; Batany 1995: 1–10; Rubenstein 2002: *passim*]. Petr Abelard (1079–1142) popsal sebe sama, svou učitelskou dráhu i svůj životní styl v proslulém obsáhlém autobiografickém a silně tendenčním listě *Historia calamitatum* [Misch III/1 1959: 523–719; Lehmann *Autobiographies*: 48–49; McLaughlin 1967; Ferroul 1995; Kölmel 1996: 678–682].¹³ Opat kláštera Saint Denis Suger (1081–1151) vylíčil své činy a zásluhy o svěřené opatství ve spisu věnovaném jeho správě *De rebus in administratione sua gestis* [Misch 1957; III/1 1959: 315–387; Lehmann *Autobiographies*: 46; Bur 1991]. Sugerův současník fuldský opat Markvart (1150–1165) představil sebe sama a své zásluhy ve výkladu o finančním a majetkovém stavu kláštera [Misch III/1 1959: 291–295; Lehmann *Autobiographies*: 46]. Na rozdíl od jmenovaných představených klášterů strávil většinu života Gerald z Walesu († 1223), světský duchovní a učenec, který marně usiloval o zřízení arcibiskupství ve St. David ve Walesu, především jako politik. Kromě toho, že do všech svých spisů vkládal

¹³ K otázce autentičnosti tohoto listu [srov. Ferguson 1973: 182–189] (včetně starší literatury).

autobiografické pasáže, představil v roce 1205 své mládí, dospělý věk a stáří ve třech knihách autobiografického díla *De rebus a se gestis* [Lehmann *Autobiographies*: 50]. Autobiografické zprávy a vyprávění lze nalézt i v dílech řady dalších středověkých intelektuálů [Misch 1959–1962: *passim*; Lehmann *Autobiographies*: 50–51]. Konečně, není-li dochovaný spis fikcí, pak i kolínský pokřtěný Žid Heřman (1227) vylíčil své obrácení na křesťanskou víru autobiografickým spiskem *De conversione sua* [Niemayer 1963: 1–67; Kölmel 1996: 675–678].

Jiné typy autobiografických spisů psali někteří středověcí panovníci. Aragonský král Jayme I. (1278–1286) podal rozsáhlou knihu o svých činech *Libre deis feits*, první autobiografii křesťanského krále [Misch IV/1 1967: 312–370]. Rozsáhlá autobiografie aragonského infanta Petra, jenž se rozhodl vzdát politické kariéry a vstoupit do františkánského řádu, *Tractatus de vita, moribus et regimine principum* je někdy považována za „politický testament“ [Berges 1938: 345–348]. Někteří panovníci se snažili svými spisy především poskytnout vzor a návod pro chování svých nástupců, předložit knížecí zrcadlo, spis obracející se k panovníkovi a reflektující politickou etiku a podávající poučení o ní [Philipp – Stammen 1996: 495–507; Anton 1989: 1040; Berges 1938; Anton 1968; Riché 1979: 288–292]. Takoveto povahy je například „Kniha moudrosti a učení“ – *Libre de saviesa ó doctrina* – již zmíněného Jayme I. Aragonského.¹⁴ Podobný naučný spis s autobiografickými prvky napsal také třeba francouzský král Ludvík IX. (1214–1270; *Enseignemens au Prince Philippe*) [Berges 1938: 83, 195, 319–320] nebo Sancho IV. Kastilský (1257/1258–1295; *Castigos é documentos*) [Berges 1938: 95, 108, 329–335]. Hned čtyři autobiografické spisy, alespoň pokud jde o jejich koncepci a obsah, zanechal římskoněmecký král, později císař, Maxmilián I. (1459–1519).¹⁵

Zvyšování sebevědomí lidí na konci středověku a nový individualismus ovlivněný renesancí vedly k tomu, že v pozdním středověku psali autobiografie i šlechtici, především rytíři a vojáci, stejně jako vzdělaní obchodníci a jiní zámožní měšťané [Wenzel 1980; Spiewok 1995: 77–80]. Mezi nejznámější autory rytířských autobiografií patří Guillaume le Maréchal, Bertrand du Guesclin, Boucicaut či Jacques de Lalaing [Gaucher 1994]. Válečník Jean de Bueil nedůvěřoval svému literárnímu talentu a svěřil redakci svého autobiografického „duchovního testamentu“ napsaného pod pseudonymem Jouvencel třem spolupracovníkům [Gaucher 2000]. Podobně v římskoněmecké říši švábský rytíř Georg z Ehingen (1428–1508) vylíčil v autobiografii své mládí, zvláště své dobrodružné rytířské jízdy. Ačkoli psal tento spis již v pozdním věku, o své pozdější kariéře se již nezmínil [Wenzel 1980: 21–25; Ehrmann 1980]. Ondřej z Lappitz (1435–1506), původem z chorvatského šlechtického rodu Kuzál, jenž se od svých deseti let připravoval pro kariéru úředníka a vojáka, později působil na řadě míst až po úřad císařského hejtmana v Ybbs a za našetřené peníze nakoupil slušný majetek včetně šlechtického sídla v Dolních Rakousích, jehož jméno přijal, napsal pro své syny autobiografický spis, „aby věděli, jaké neuvěřitelné věci se děly za jeho časů“.¹⁶ *Geschichten und Taten* Wilwolta ze Schaumburgu (1446–1510), rovněž rytíře pocházejícího z významného franského rodu a působícího hlavně ve vojenských službách, již zřetelně prozrazují zánik jeho společenské vrstvy [Wenzel 1980: 54–58].

¹⁴ [Srov. Berges 1938: 299]. Pochybnosti o autentičnosti tohoto spisu vyslovil Aurell [2008: 301–318].

¹⁵ Vlastním sepsáním pověřoval písaře, jejichž práci však kontroloval a nechával opravovat podle svých pokynů. K autobiografickým spisům Maxmiliána I. [srov. Tersch, 1998: 111–149] (včetně literatury).

¹⁶ „Zu einem Unterricht mein Khindern, nämlich mein Söhnen, daß sie doch wissen, was Wunders und ungläublicher Handl ist beschehen bey meinen Zeiten.“ Srov. [Tersch 1998: 91]; pojednání o Ondřeji z Lappitz a jeho díle [Tersch 1998: 91–98] (včetně literatury); [Johaneke 1978: 340–341].

Z měšťanů, kteří zanechali autobiografické spisy [Rein 1919; Wenzel 1980], jsou asi nejznámější norimberští patricijové Ullman Stromer (1329–1407; *Püchl von meim geslecht und von abentewr*) [Rein 1919: 198; Wenzel 1980, 2: 11–16; Kurras – Strommer 1995], Christoph Furer starší (1479–1537; *Denkwürdigkeiten*) [Wenzel 1980, 2: 73–77; Kommann 1928] či Nikolaus Muffel (1409/1410–1469), který dokončil svůj *Gedenkbuch v roce 1468* [Rein 1919: 207; Misch IV/2 1969: 590–591; Ulmschneider 1998], augšpurský Burkhard Zink (1396–1474/1475), jenž vylíčil svůj životopis v rámci své Augšpurské kroniky [Rein 1919: 208; Wenzel 1980: 46–50; Schmith 1996], zámožný bernský patricij a politik, který pronikl do šlechtického stavu, Ludvík z Diesbachu (1452–1527) [Zahnd 1986; Wenzel 1980: 92–97; Rein 1919: 209–210; Ulmschneider 1985] či virtuózní zpěvák měšťanského původu působící u šlechtických dvorů Jan ze Soestu (1448–1506) [Bonath 1983]. Také mnozí autoři městských kronik vypovídají o sobě a začleňují svou osobu do dějin města, jako třeba augšpurský Hektor Mülich [Albert 1987] nebo lüneburský Hinrik Lange a Henman Offenburg z Basileje, oba přední představitelé svých měst [Zahnd 1999: 36–46].

Specifickým typem pozdně středověké a raně novověké autobiografie byla autobiografická lyrika [Classen 1985: *passim*], třeba básně štyrského politika Hugo z Montfortu (1357–1423) [Wachinger 1983], italského básníka Antonia Pucciho (poč. 14. stol. – po 1387), jihotyrolského básníka Oswalda z Wolkensteinu (1376/1377–1445) [Wachinger 1989], básníka skotského krále Jakuba I. Thomase Hoccleve (cca 1366 – cca 1426), člena francouzského královského rodu, vévody Charlese d'Orléans (1394–1465), Michela Beheima (1416/1421 – cca 1474/1478), spisovatele a básníka, který působil na různých dvorech [Burrow 2008], nebo norimberského básníka Hanse Rosenplüta (cca 1400/1405 – cca 1460) [Glier 1992].

Výpovědi o sobě ve středověkých Čechách

V českých zemích lze sledovat snahy o sebezpřítomnost a rostoucí pocit autorského sebevědomí již v prvních rozsáhlejších spisech, které zde vznikaly od 12. století.¹⁷ Autoři literárních (tehdy především historických) děl uváděli na stránkách svých spisů informace o sobě, případně vyjadřovali své pocity. Tyto tendence lze postihnout hned u prvního známého autora českých středověkých dějin, pražského děkana Kosmy († 1125). Kosmas psal, někdy ve velmi osobním projevu, o svých studiích, o své profesní kariéře i o své manželce a synovi [Cosmae 1923: II, 34, s. 130; II, 49, s. 155n.; III, 3, s. 163; III, 9, s. 169; III, 33, s. 204; III, 43, s. 217; III, 51, s. 223; III, 59, s. 237–238; Bláhová 1996: 566–568; Wolverton 2015: 4–10]. Vlastní osobu ve svém díle zcela nepotlačil ani Kosmův mladší kolega a první pokračovatel, mylně označovaný jako Kanovník vyšehradský¹⁸, i když konkrétně zmínil pouze svou přítomnost na shromáždění na Vyšehradě v roce 1130 [Kanovník 1874: 201–257; Bláhová 1996: 569–570]. Výrazné osobní rysy nese spis pražského kanovníka a kaplana, biskupa Daniela I. Vincencia. Autor zdůrazňuje své postavení, zmiňuje své osobní zážitky a pocity v takové míře, že spis místy přechází v osobní memoáry [Letopis Vincencia 1874: 408, 432n., 437, 444, 445; Bláhová 1992: 158–160; Bláhová 1996: 572–573;

¹⁷ Podrobně o tom psali již Bláhová [1996: *passim*]. Autobiografické zprávy v literárních dílech vyžadují mimořádně kritický přístup, protože to často mohou být literární topoi. Na tuto skutečnost upozornil Blume [2008: 53–68].

¹⁸ Příslušnost prvního Kosmova pokračovatele k pražskému kostelu jednoznačně prokázal Reitinger [2015].

Kernbach 2010]. Významné mezníky svého života, vzdělání, činnost po boku želivského opata Gotsalka a jáhenské a kněžské svěcení, připomněl také opat premonstrátského kláštera v Milevsku Jarloch ve svém Letopisu [*Letopis Jarlocha 1874: 468, 494, 499, 501, 506, 508; Bláhová 1995; Bláhová 1996: 573–574*].

Ve 12. století, v době, kdy ve střední Evropě ještě nebyl ustálen listinný formulář a nenabyl přísně úředního charakteru [*Scharer 2005: 13; Bláhová 2014: 207–225*] a také se ještě neprosadila masová produkce listin, lze nalézt osobní výpovědi i v arengách a naráčích úředních písemností [*Bláhová 2013: passim*].

Neobvyklou osobností v českém prostředí byl Jindřich z Isernie,¹⁹ notář italského původu, který působil v Čechách ve druhé polovině 13. století. Ve svých listech dochovaných ve formulářích reagoval nejen na politickou situaci své doby, ale v některých také vylíčil své pohnuté osudy.

Podrobněji zaznamenal své životní osudy ve svém díle i autor dějin cisterciáckého kláštera ve Žďáru nad Sázavou Jindřich Řezbář. Připomíná v něm svého otce, své dětství, studium v klášterní škole, své mnišské a podjáhenské svěcení, útěk z kláštera i pozdější návrat, stejně jako své dílo: vyřezávané lavice, které sám pro klášter zhotovil [*Cronica 1969: kap. 1, s. 160; kap. 10–12, s. 192–194; kap. 13, s. 198; kap. 20, s. 214*]. Zprávu o svém narození a jáhenském a kněžském svěcení zaznamenal ve svém spisu i Jindřichův současník Jindřich Heimburský [*Letopisové 1882: 312 (1242), 317 (1278, 1279)*].

Ze staročeské kroniky tzv. Dalimila lze, pokud jde o osobu autora, vyčíst pouze informace o jeho dobrém vzdělání a příslušnosti k vyšší společenské vrstvě. Stran autobiografických informací se zmiňuje pouze o své přítomnosti v Čechách za vlády Oty Braniborského a o sledování bojů mezi korutanským a míšeňským vojskem a pražskou posádkou v roce 1310 [*Staročeská kronika 1988: kap. 87/51, s. 422; 101/12, s. 531; Bláhová 1995: 283*].

Bohaté informace o svých zážitcích a o své činnosti, rovněž své názory a myšlenky zaznamenal zbraslavský kronikář a opat kláštera Petr Žitavský ve Zbraslavské kronice [*Petra Žitavského 1884; Novotný 1905: XV–XXXI*]. Opat Petr se sebevědomě hlásil ke svým činům, vyprávěl o svých zážitcích, někdy i s jistou dávkou ješitnosti informoval o své osobě, odhaloval čtenáři své nitro a prezentoval své myšlenky a pocity. I když jeho cílem nebylo psaní autobiografie, osobní zmínky a způsob podání zpráv činí ze Zbraslavské kroniky vedle významného díla historického také důležitý dokument vydávající svědectví o osobě jejího autora [*Bláhová 2010*].

Vlastní životopis Karla IV.

První autobiografie vznikla v Čechách okolo poloviny 14. století.²⁰ Jejím původcem nebyl nikdo menší nežli římský a český král, později císař Karel Lucemburský. Ve čtrnácti kapitolách svého *Vlastního životopisu* [*Život 1882; Kalista 1971; Spěváček, 1978: 168–198; Fiala 1969; Bláhová 1987: 559–564, 386–388; Jähnichen 1981; Eggert 1982; Hartmann*

¹⁹ [Srov. Schaller, H.-M. 1993; Schaller, B. 1993]. K možné identitě Jindřicha z Isernie s Jindřichem, farářem v Garsu, a Jindřichem Kvasem [srov. Dušková 1960; Dušková 1979; Šebánek – Dušková 1969: 275–276, 331–341, 368–371; Třeštík 1962: 54–55; Sviták 1990: 238; Psík 2008].

²⁰ Datování autobiografie kolísá, avšak pohybuje se v rozmezí let 1346–1373. Vzhledem k tomu, že na Karlovu autobiografii odkazuje Jan Marignola († před 22. 3. 1359) v závěru své *České kroniky*, nepřichází datování po roce 1358 v úvahu [*Bláhová 1987: 560*].

1986/1987; Lammers 1988; Schlotheuber 2005; Iwańczak 2005; Paravicini–Ebel 2007; Monnet – Schmitt 2010; Happs 2013] informuje o svých předcích a zachycuje své osudy od narození 14. května roku 1316 do počátku roku 1340. Na Karlův text později navázal neznámý pokračovatel a připsal dalších šest kapitol zachycujících události let 1341–1346. Spis končí Karlovou volbou za římskoněmeckého krále.

Ačkoli se Karel IV. ve svém spisu obrací k nástupcům na obou svých trůnech a nezapře snahu poučit je, má jeho dílo výrazně životopisný charakter. Pisatel je současně hlavní postavou díla. Po úvodních kapitolách obsahujících moralizující a náboženské úvahy a rady, jimiž se mají jeho nástupci jako panovníci řídit, podává autor genealogii svých předků v posledních dvou generacích, vypráví o svém dětství a mládí, o diplomatických a válečných akcích v Itálii, o změně svého životního stylu, podnícené snem v Terenzu, o návratu do Čech, o svých snahách o restituci královského majetku a zlepšení poměrů v Čechách, o své účasti v diplomatických jednáních i válečných akcích po boku Jana Lucemburského ve střední i v západní Evropě. Poměrně podrobně vypráví o svém působení v Tyrolsku, kam ho otec vyslal na pomoc mladšímu bratrově Janu Jindřichovi.

Text prokládaný náboženskými a moralizujícími úvahami a biblickými citáty je podobně jako starší evropské panovnické autobiografie knížecím zrcadlem, představujícím ideálního panovníka své doby a ukazujícím na osudech a činech pisatele, jak si má počínat budoucí – i vládnoucí – panovník.²¹ Tato skutečnost však nikterak neomezuje autobiografickou složku díla a je i v pochopitelném subjektivním podání založena na konkrétních životopisných faktech.

Výpovědi o sobě v kronikách doby Karla IV.

Rostoucí sebeuvědomění a snaha o prezentaci vlastní osoby se v Čechách ve 14. století neomezovaly pouze na panovníka. Intelektuálové v jeho okolí zaznamenávali informace o sobě na stránkách svých literárních děl i ve své korespondenci. Za všechny možno zmínit list Arnošta z Pardubic o zázračném vidění, které zažil jako žák farní školy v Kladsku jednu sobotu při nešporách. List obsahuje i další osobní svědectví o životě prvního pražského arcibiskupa [Viléma, děkana kapituly vyšehradského Život Arnošta; Hledíková 2008: 234–239; Bartlová 2005: 215–226].

Spíše ojedinělé autobiografické zmínky lze najít v historickém díle Františka Pražského nebo Beneše Krabice z Weitmile. František Pražský naznačil svůj pobyt v Itálii v době, kdy v Praze nastalo zatmění Slunce [*Chronicon* 1997: II, 8, s. 100 a III, 12, s. 169, Bláhová 2010 *Francis of Prague*], zmínil se o svých úřadech, konkrétně funkci správce školy na Vyšehradě, pak kaplana a penitenciáře pražského biskupa Jana IV. z Dražic [*Chronicon* 1997: III, (2.) 3 s. 149; III, 30, s. 213], především o dočasném vykonávání kazatelského úřadu v pražské katedrále, o biskupském pověření k napsání kroniky [*Chronicon* 1997: III, (2.) 3 s. 149; *Zachová* 1997: VI–VII] a o tom, jak přivedl pražské kanovníky jako svědky zázraku sv. Václava [*Chronicon Francisci Pragensis* III, 30, s. 215]. Beneš z Weitmile připomněl svou osobu snad jen v rétorickém konstatování o své nedostatečnosti ve čtvrté knize své

²¹ [Srov. Rädle 1978: 259; Kalista 1978: 282; Spěváček 1978: 167–198; Iwańczak 2005; Schlotheuber 2005] vidí funkci Karlovy autobiografie dokonce v propůjčení suverenity k rovnocennému jednání s papežstvím a v potvrzení Karlova postavení v politických a duchovních kruzích a proudech jeho doby.

kroniky [Kronika 1884: 512; Bláhová, Beneš 2010: 166] a potom v souvislosti s přenesením a uložením ostatků českých panovníků a pražských biskupů do krypty budované pražské katedrály [Kronika 1884: 547–548]. Konkrétnější zprávy o svém narození, vzdělání, vstupu do kláštera a vyslání na univerzitu do Bologně zaznamenal ve *Stručném sepsání kroniky římské a české opat benediktinského kláštera v Opatovicích nad Labem Neplach* [Kronika Neplachova 479 (1322), 480 (1328, 1332, 1334), 481 (1340); Bláhová, Neplach 2010]. Informace o svém životě, konkrétně o svém působení na univerzitě v Bologni a o pověření diplomatickou cestou k mongolskému panovníkovi, zmínil ve své *České kronice* také „kaplan císařského dvora“, bisignanský biskup Jan Marignola z Florencie,²² vychovaný a vzdělaný však v odlišném prostředí nežli Karlovi čeští historikové. Marignolovy autobiografické zprávy jsou ovšem zaměřeny především na zážitky z diplomatické a misijní cesty do Číny, text vložený do Marignolovy kroniky je cestopis, nikoli autobiografie [Kronika Marignolova: *passim*; Golubovich 1923].

Jan z Jenštejna

Nad soudobé intelektuály však v tomto směru vynikl pražský arcibiskup Jan z Jenštejna (nar. 1347/1348, arcibiskupem od 1378, abdikoval 1395/1396, † 1400) [Ježek 1900; Novotný 1915; Červinka 1936; Bartoš 1940; Holinka; Bartoš 1941; Bartoš 1949; Le Goff 1948; Weltsch 1968; Kadlec 1975; Bujnoch 1978; Polc – Ryneš 1972; Polc 1999; Polc 2002; Polc 1999; Repertorium 1991: 340–342]. Rodinné prostředí a bohatství, dokonale finanční zabezpečení, vynikající vzdělání získané na pěti evropských univerzitách i rychlá církevní kariéra²³ mu dodávaly mimořádného sebevědomí a zbavovaly ho zábran stran prezentace vlastní osoby, svých osudů a zážitků. V řadě listů, které psal svým přátelům, připomínal své životní osudy a svěřoval se se svými rodinnými poměry, prožitky a pocity.²⁴ Tyto listy jsou současně nejdůležitějším zdrojem informací o osudech tohoto muže. Mimořádný význam z tohoto hlediska má ovšem list Jana z Jenštejna s titulem, který si vypůjčil od sv. Ambrože, *Libellus de fuga saeculi*, napsaný zřejmě v letech 1396–1397²⁵ [Polc 1999: 245] a adresovaný příteli ze studentských dob, benátskému kupci Mikuláši de Contarini (Nicolò de' Contarini) [Weltsch 1968: 11]. První část listu obsahuje meditaci na Eccl. 1,1 (Vanitas vanitatum). Autor v ní popisuje rozdíl mezi těmi, kteří milují svět, a těmi, kteří milují Boha [Weltsch 1968: 207–221; Polc 1999: 245]. Druhá část listu je stručnou, leč výstižnou autobiografií Jana

²² Edice: [Kronika Jana z Marignoly: 492–604]. K úloze Jana Marignoly u Karlova dvora („tue imperialis aule capellanus“) [Kronika Marignolova 1882: 493^a; autobiografické informace tamtéž, s. 509^a, 494^b. Základní literatura o Janu Marignolovi a jeho kronice je uvedla Bláhová [2010].

²³ K životním osudům Jana z Jenštejna [Loserth 1877: 273–288; Červinka 1936; Holinka 1933: 12–18; Weltsch 1968: 9–39]. K Jenštejnovu studiu v Paříži [Le Goff 1948: 143–170]. Osobnost Jana z Jenštejna upoutala již jeho současníci. Nedlouho po arcibiskupově smrti sepsal jeho přítel roudnický augustiniánský kanovník Petr Clarificator Jenštejnův životopis, který měl být podkladem pro budoucí kanonizační proces [Kadlec 1998: 223].

²⁴ Autobiografické informace obsahují především listy [Loserth 1877: č. 23, s. 327; č. 65, s. 385n.; 69, s. 388 atd.; Holinka 1933: 7–17 (odkazy na prameny); Le Goff 1948: *passim*; Polc 1999: *passim*]. K autobiografickým informacím v listech a jejich sbírkách obecně [Constable 1976: 33; Köhn 1996: 683–703]. K epistolárním autobiografiím srov. též práci Piazzoniho [1998: 155–176] (odmítavé stanovisko k listům jako autobiografiím lze ovšem vztáhnout na tam uvedené příklady, netýká se však právě Jenštejnova listu, který není literárním cvičením, ale skutečně autobiografickou výpovědí).

²⁵ [Srov. Polc, Jan Jenštejn 1999: 245].

z Jenštejna.²⁶ Bývalý arcibiskup v něm na přání přítele zdůvodňuje svou rezignaci na pražský arcibiskupský stolec. Popisuje luxusní rodinné prostředí, z něhož vzešel, zmiňuje svých sedm církevních beneficí, která již jako hoch postupně získával do svého držení, svá studia na univerzitách v Praze, Padově, Bologni, Montpellier a Paříži, kde viděl, naučil se i konal mnoho špatného i dobrého, získával vědomosti i upadal do hříchů. Píše o tom, jak se bez jakékoli vlastní námahy a zásluh ve dvaceti šesti letech stal míšeňským biskupem a asi o tři a půl roku později pražským arcibiskupem, za pár dnů též kancléřem Václava IV. Zvláštní místo v autobiografickém vyprávění zaujímá nemoc, která ho postihla po odchodu z Prahy a zcela změnila jeho přístup k životu.²⁷ Píše o tom, jak jeho neschopnost zlepšit poměry v církvi v Čechách nakonec vyústila v kritickém neúspěchu v arcibiskupském úřadě a v ustanovení jeho synovce, jehož ještě před odchodem z Čech vysvětil, jako nástupce na arcibiskupském stolci. K autobiografickým projevům bývalého pražského arcibiskupa lze řadit i jeho list o nemoci, která ho postihla po odchodu z Prahy.²⁸

Výpovědi o sobě v českých zemích pozdního středověku

V průběhu 15. století i v českých zemích spisů obsahujících vlastní zážitky přibývá. Autoři zpráv o závažných událostech i historických vyprávění připomínají svou účast a podíl na nich. Objevují se i první cestopisy reflektující rovněž osobní zážitky.

Některé autobiografické zápisy mají mimořádnou výpovědní hodnotu. Své životopisné údaje zaznamenal například světitel biskup nikopolský²⁹ působící v Brně Vilém z Kolína (1393 – 12. 2. 1482), jeden z hlavních bojovníků za prosazení katolické víry na Moravě v pohusitské době a překladatel Kapistranových kázání, do rukopisu *Speculum historiale* Vincenta z Beauvais, který v roce 1479 daroval klášteři svatého Bernarda v Brně [*Dřímál 1931: 36–38; Hosák 1956: 116–117*]. Podle jeho poznámek napsal písař Jan z Nymburka biografický text do jednotlivých svazků *Speculum historiale* (úplný text je ve druhém a čtvrtém svazku). Zápis obsahuje ve třech odstavcích informace o Vilémově církevní dráze, o jejích počátcích v klášteři sv. Tomáše v Brně, jeho přijetí v Římě papežem Evženem IV., působení u kurie v roli kaplana a penitenciáře, vysvěcení na (světícího) biskupa ve Florencii v roce 1442, účast při Kapistranově fundaci kláštera sv. Bernarda v Brně a stavbě kláštera, a také o svěcení klášterů a kostelů na Moravě, které Vilém z Kolína vykonal.

Autobiografickou příhodu zaznamenal v jedné ze svých kronik františkán-observant Mikuláš Glassberger (před 1440–1508).³⁰ Mikuláš Glassberger se narodil v Čechách, vyrostl na Moravě,³¹ nejspíše v Olomouci. Studoval na univerzitě v Lipsku (asi do

²⁶ [Höfler 1865: 12–14; lépe Sedlák 1915: 49–67]. K tomuto listu [srov. Weltsch 1968: 11; Kadlec 1975: 147].

²⁷ Diagnózu Jana z Jenštejna určil Vladimír Vondráček: „Anomální osobnost s hysterickými rysy stížená temporální epilepsií“ [Vondráček 1977: 153–157].

²⁸ Joannes de Jenstein *De morbo suo*, v Sedlákově edičním zpracování [Sedlák 1915: 45–48]. Na počátku 15. století byl v roudnickém augustiniánském klášteři napsán životopis Jana z Jenštejna, jehož autor pravděpodobně zaznamenal mimo jiné také vyprávění Jenštejnovo. Životopis vydal Emler [1873: 439–468; Emler, *tamtéž*, s. XXXIIIⁿ].

²⁹ Titul biskupa nikopolského měli v pozdním středověku téměř pravidelně světitel biskupové olomoučtí [Baletka 1999: 59].

³⁰ Životopis Mikuláše Glassbergera sestavil na základě fragmentárních zpráv především Seton [1923: IX–XX; Säger 1981: 51; Proksch 1994: 47; Bok 2010: 715].

³¹ Srov. Moravský zemský archiv v Brně, Cerronihho sbírka, č. 292, fol. 3r: „Frater Nicolaus natus de Bohemia educatus in Moravia ordinis minorum de observantia“ [Švábenský 1973: 512].

1458) a v Basileji (1475–1476), v roce 1472 vstoupil do kláštera františkánů-observantů v Amberku. 1483 se stal zpovědníkem v klášteře sv. Kláry v Norimberku, kde se zabýval především historií. Měl dobré vztahy k norimberskému humanistickému kruhu reprezentovanému Hartmannem Schedelem a Konrádem Celtisem [Machilek 1977: 29]. Pro markrabího Jana z Mantovy opsal *Kroniku českou* Přibíka Pulkavy z Radenína, kterou doplnil o řadu zpráv z náboženského a politického života římskoněmecké říše (*Maiores chronica Bhemorum moderna*). Vedle toho napsal z podnětu Konráda Celtise *Genealogii římských císařů* od Karla Velikého do Maxmiliána I. a několik nábožensky orientovaných spisů. V letech 1506–1508 sepsal na žádost gardiána hornoněmecké řádové provincie Bartoloměje Wyera *Kroniku řádu minoritů-observantů* (*Chronica Ordinis Minorum Observantium*), dějiny františkánského řádu a hornoněmecké provincie v letech 1206–1508, jedinou známou řádovou kroniku prvních tří staletí jeho existence [Glassberger 1887; Proksch 1994: 165–171; Bredenbals 2008]. Do tohoto spisu zařadil také krátké autobiografické vyprávění. Popisuje v něm, jak se v roce 1479, po skončení slavností spojených s uzavřením olomouckého míru mezi Vladislavem Jagellonským a Matyášem Korvínem, se svým kolegou vracel z návštěvy rodičů v Olomouci. Oba observanti cestovali až do Prahy pod královou ochranou v jeho doprovodu „heretickými“ Čechy. Pro konzervativního přísného zastánce klášterní reformy, který důsledně odmítal majetek, umění a architekturu připouštěl pouze ve službách Bohu, knihtisk řadil k čarodějnictví a alchymii a považoval ho za nebezpečí pro pravou víru [Proksch 1994: 167–170], to byl zjevně otrěsný zážitek, s nímž se potřeboval svěřit svým čtenářům. Mikuláš Glassberger vypráví o setkáních s místními „heretiky“, o tom, jak budili údiv svým asketickým oblečením, především sandály. Ve Vysokém Mýtě se jich ujal jakýsi člověk z husitské sekty, obdivoval jejich zbožnost a askezi, dovedl je do domu jakési zbožné měšťanky, která je pohostila. Aby se jim odvděčil, pronesl Mikuláš Glassberger pro obyvatele domu kázání o papežské obedienci, o nesprávnosti přijímání pod obojí a o řeholním životě. Své utrakvistické posluchače však nepřesvědčil. Ti přátelsky odpověděli, že se řídí podle svých kněží a setrvali v „kacířských“ názorech. V Chrudimi observantům zase odmítli poskytnout ubytování, až našli dům přátel jakéhosi augustiniána z Prahy, později také observanta. Zde Mikuláš Glassberger diskutoval s jakousi starou heretičkou (*perversissima vetula haeretica*) a jejími bratry, kteří byli utrakvističtí kněží, o přijímání podobojí a o přijímání svátosti dětmi. Opět je nepřesvědčil, proto je opustil a zanechal je v jejich bludech (*reliqui eos in suis erroribus obstinatos*). Atmosféru cesty dokresluje zmínka o tom, jak přes Kutnou Horu a Český Brod dojeli do Prahy a teprve na Pražském hradě v sakristii za zavřenými dveřmi sloužili katolickou mší – předtím sloužili mši naposledy v Mohelnici [Glassberger 1887: 467–469; Hlaváček 2006: 311–312]. Tuto vsuvku prý Mikuláš Glassberger vložil do své kroniky, aby čtenáři pochopili, jak je obtížné uspět (*fructum facere*) tam, kde je tak obrovské množství heretiků, schismaticů a odpadlíků [Glassberger 1887: 469]. Vlastně tak ospravedlňoval neúspěch misijní činnosti v Čechách.

Kryštof z Týna

Další autobiografie se v Čechách objevila až na rozhraní středověku a novověku. Jejím autorem byl rytíř Kryštof z Týna nedaleko Lomnice na Sokolovsku, příslušník rozvětvené rytířské rodiny, která je v Týně písemně doložena od začátku 15. století, a zakladatel

její hrozňatovské větve.³² Spis je dochován v autografu obsahujícím urbář statků Kryštofa z Týna, jeho zápisy o diplomatických a tlumočnických službách vykonávaných pro Vladislava Jagellonského a pro některá německá knížata, pravidelně i s výší odměny, kterou za tuto službu Kryštof z Týna obdržel, a rovněž jeho zmíněný vlastní životopis.³³

Kryštof, syn Hildebranta z Týna, narozen 1453 na hradě Týně, diplomat a válečník, v polovině druhého desetiletí 16. století, kdy psal autobiografii, však již řadu let pečlivý hospodář na svých statcích, vyprávěl o svém životě od počátku dospělosti. Své autobiografické vyprávění začal tím, jak mu, když mu bylo osmnáct let (1471), dal otec jeden zlatý na útratu a poslal ho do Vídně. Tam mu příbuzný jeho otce Michael z Týna zajistil místo v dvorské službě. Nejprve Kryštof z Týna působil na hradě Gurfeldu na kraňsko-uherských hranicích (dnes Krško ve Slovinsku). Asi po roce přešel do služeb k hraběti Oldřichovi ze Schwanberka do Friedau (Ormož, Slovinsko) nedaleko Pettau (Ptuj), rovněž v blízkosti uherských hranic. Když potom, co Fridrich III. udělil Vladislavovi Jagellonskému Čechy v léno, 12. června 1477 uherský král Matyáš Korvín vyhlásil Fridrichovi válku [Kroes 1877: 461–462; Heinig 1997: 437–438], vstoupil Kryštof z Týna za žold do císařských služeb, pod hejtmanem Václavem Vlčkem (*Wulzkow Wazlaus*)³⁴ táhl proti Uhrům. V císařských službách zůstal i po skončení této války. Stal se hejtmanem v Terstu, pak ve Fiume. V roce 1481 byl v obleženém Mariboru. Působil jako císařský hejtman v Terstu, „kde roste (víno) rifol“ [*Die Selbstbiographie* 1875: 112], pak ve sv. Vítu na Fiume, stal se hejtmanem v Pazin (Pisino, Mitterburg; dnes v Chorvatsku) a dalších 24 císařských zámků v Istrii. Byl císařským velitelem v bojích proti Turkům. V letech 1484–1490 sídlil jako kraňský místodržící v Lublani, kde mimo jiné předsedal zemskému soudu a velel císařským oddílům. V této souvislosti vzpomínal Kryštof z Týna na přátelské vztahy se zemským hejtmanem Vilémem z Auerspergu. Fridrich III. ho v té době také často posílal s tajnými pověřenými k italským knížatům a městům a svěřoval mu i jiné úkoly, za což prý mu císař „jednou v Norimberku“ věnoval zlatý řetěz a přívěsek. Za to, že získal tři velké pušky při obléhání hradu Lueg v Krasu (v dnešním Slovinsku), dostal 200 uherských zlatých [*Die Selbstbiographie* 1875: 113]. V císařských službách zažil ovšem také mnoho útrap, zvláště za bojů s Turky, a získal si „guet geruch“ – dobrou pověst [*Die Selbstbiographie* 1875: 114].

Po císařově smrti v roce 1493 opustil službu a v následujícím roce, po 23 letech strávených *in fremden landen*, se vrátil do Čech, do kraje, odkud pocházel. Přivezl s sebou slušné úspory 2000 zlatých a značné bohatství ve špercích, šatstvu, prádle a zbraních.³⁵

³² [*Die Selbstbiographie* 1875: 110–123]. K autorovi a jeho dílu [srov. Wolf 1863]. Životopis Kryštofa z Týna na základě dochovaných pramenů rekonstruoval Jan Boukal [2013], případně další [Bachmann 1894; Rein 1919: 200–201; Brunner 1933; Ulmschneider 1985; Wenzel 1980: 153–156; Egerländer Biographisches Lexikon cca. 1985: 98, 100; Úlovec 1993: 129–130].

³³ Rukopis ležel po staletí v zámecké knihovně ve Starém Hrozňatově, kdysi sídle Kryštofa z Týna. V roce 1860 ho tam nalezl tehdejší majitel, chebský advokát Karl Nonner. Ten ho poskytl ke studiu gymnasiálnímu profesorovi Josefu Wolfovi, který v roce 1863 publikoval informaci o autobiografii v MVGD, a Adamu Wolfovi, který vydal v roce 1875 její edici v AÖG. V roce 1872 koupil zámek i s knihovnou chebský měšťan Josef Riedl. Ten v říjnu 1906 daroval rukopis chebskému městskému archivu do rukou tehdejšího ředitele Karla Siegla. V současné době je rukopis uložen ve Státním okresním archivu v Plzni, Státní okresní archiv Cheb, fond Archiv města Cheb, fasc. 528, karton 393, složka A2293/44 (52). (Za informaci děkuji řediteli archivu Mgr. Karlu Hallovi.)

³⁴ Václav Vlček, někdy uváděný „z Čeňova“, byl velitelem nájemného vojska a ve druhé polovině 15. století zasahoval do různých bojů. Napsal i příručku vojenského umění [*Jireček* 1863: 72–73].

³⁵ „Vndt ich pracht ob 2000 pare gulden mit mir zu landt vndt guetter, kleinottien an silber, kleidern vnd bett, vndt wehren“ [*Die Selbstbiographie* 1875: 114].

V západních Čechách koupil několik rytířských statků, jejichž nákup včetně ceny pečlivě zaznamenal, především pak v roce 1506 koupil za 3200 rýnských zlatých bývalé říšské léno Starý Hrozňatov (Kiensberg) [*Die Selbstbiographie 1875: 114–115; Úlovec 1998: 207–210*]. Na hradě ve Starém Hrozňatově se pak také usadil. Jeho potomci ho drželi do roku 1603 [*Die Selbstbiographie 1875: 109; Hradý 1985: 320*].

Přes atraktivní nabídky, hlavně ze strany říšské šlechty, odmítal přijmout stálý úřad. Hospodařil na svých statcích a přijímal jen příležitostné úkoly jako vyjednávatel, tlumočnick nebo vyslanec. Za tyto služby, jak sám zaznamenal, pobíral od waldsaského kláštera 52 zlatých, od bavorského vévody Oty 50 zlatých, od krále Vladislava 200 zlatých ročně [*Die Selbstbiographie 1875: 110–111, 114*]. Například z pověření Vladislava Jagellonského prý zval v roce 1501 knížata z Bavorska, Falce a Braniborska-Kulmbachu na svatbu do Budína [*Die Selbstbiographie 1875: 111*]. Častěji působil jako tlumočnick na pražském dvoře, ale protože ho cestování do Prahy obtěžovalo, službu po čase odřekl.³⁶ V době války o landshutské dědictví (1503–1505) [*Köhle 1969: 28–46; Handbuch 1995: 80–82; Sladkovská 2009*] v roce 1504 jednal jako vyslanec falckých kurfiřtů společně s hrabětem Baltazarem ze Schwarzburgu s Vladislavem Jagellonským o vojenské pomoci pro Falc [*Die Selbstbiographie 1875: 111*]. Vladislav pak skutečně poslal 7000 mužů, ale oddíl byl poražen u Řezna a vojáci z velké části zajati.³⁷

V roce 1508 se Kryštof z Týna jako správce Chebska angažoval ve sporech se zemským škůdcem Jiřím Cedvicem, který od přelomu 15. a 16. století ohrožoval Cheb a jeho okolí [*Siegl 1917*], což Kryštofovi způsobilo vážné problémy.

Když v roce 1508 došlo k jednání o uznání lenních závazků ze strany rýnských falckrabí, braniborských markrabí a saských knížat [*Palacký V,2 1867: 155–157; Lommer 1907: 62–63; Häusser 1924: 506; Skřivánek 1966: 90–99 a pozn. 472–473*], měl Kryštof z Týna na jednání v Chebu zastupovat falckrabího a kurfiřta Ludvíka V. (1508–1544). V den sv. Kateřiny (25. listopadu) v 11 hodin vyjel se svým strýcem Vilémem z Týna na toto jednání. U řeky Odavy však byli přepadeni osmi jezdcí, lidmi Jiřího Cedvice, zajati a dovedeni do vsi Thiersheim. Tam byl Vít z Týna propuštěn, Kryštofa však dovezli do městečka Markschorgast, kde ho zavřeli v jakési komoře, a v noci ho dovezli do Kűpsu u Kronachu. Tam ho spoutali a uvěznili a žádali výkupné 3000 zlatých. Kryštof z Týna se prý sám cenil na 600 zlatých, ale lupiči nabídku nepřijali. V noci v neděli před sv. Barborou (3. prosince) se však Kryštofovi z Týna, prý s pomocí Boží, Panny Marie, sv. Linhart a všech svatých, povedlo vyprostit z pout a otevřít komoru, kde byl uvězněn. Podařilo se mu zmocnit se svého meče, který tam ležel, a zasadit devět ran strážci, který ho hlídál. Jeho křik však přivolal fojta a další lidi, takže Kryštofovi nezbylo než vyskočit úzkým okénkem, což se mu prý s pomocí Boží bez zranění podařilo. Jen v lehkém oblečení a bos šel v listopadové noci pěšky v mrazu po špatné cestě půldruhé míle do Kronachu. Tam ho zase zajal hejtman bamberského biskupa, jemuž město patřilo. Markrabí Friedrich II. Braniborsko-Ansbašsko-Kulmbašský (1460–1536) prý žádal, aby Kryštofa z Týna dovezli k němu do Plassenburgu, ale přes jeho zásah byl zajatec doveden do Bamberka, kde byl konečně osvobozen. S jistým uspokojením pak Kryštof z Týna vypráví o odměně, již ho bamberský biskup

³⁶ „Daz ich den dinst auffsaget vnd minner darin sein wolt“ [*Die Selbstbiographie 1875: 111*].

³⁷ [*Die Selbstbiographie 1875: 107*]. K úloze českých vojenských oddílů, které bojovaly na všech válčících stranách [srov. *Köhle 1969: 30*].

a falckrabí Ludvík odškodnili za nepříjemný zážitek a materiální ztráty: bamberský biskup mu dal opatřit šaty, věnoval mu hřebce v ceně 91 zlatých a zdržel ho v Bamberku přes Vánoce do Štěpána. Pak ho nechal odvézt do Schwarzfeldenu nad Mohanem, odkud ho markraběcí vojáci dovezli do Kulmbachu. Tam mu markrabí Fridrich daroval ještě 50 zlatých, aby si z nich dal udělat řetěz pro sebe nebo pro svou manželku. Pak ho v doprovodu 16 jezdců nechal doprovodit do Chebu. Za své osvobození pak vzdal Kryštof z Týna díky Bohu a již zmíněným světcům, kteří mu pomohli z vězení [*Die Selbstbiographie: 117–118*]. Svou vděčnost pak vyjádřil štědrými nadacemi „věčné mše“ ve Starém Hrozňatově včetně zřízení domku pro kněze [*Die Selbstbiographie: 121*].

V následujícím roce po nepříjemném zážitku se vydal do Prahy, kde měl být vyřešen osmnáct let trvající spor mezi Českou korunou a rýnskými falckrabími o šestnáct měst a hradů v Horní Falcí, které byly kdysi českými lény [*Bláhová 2007: 133–137*]. Ve sporu o česká léna navštívil Kryštof z Týna prý v zastoupení falckrabího dvakrát Budín a snad dvacetkrát Prahu. Na podzim roku 1509 se podílel spolu s dalšími zástupci falckrabího na závěrečných jednáních v Praze, kde prý rokovali šest týdnů s králem Vladislavem Jagellonským. V této souvislosti popisuje Kryštof z Týna podrobně přijetí falckrabího, jehož dal Vladislav Jagellonský pozvat na závěr jednání v Praze, a slavnostní hostinu, jíž předcházelo pasování některých hostů, včetně Kryštofa z Týna, na rytíře [*Die Selbstbiographie: 119–120; Bláhová 2007: 133–137*]. Neopomněl se ani zmínit o tom, že byl následujícího dne přítomen čtyřhodinovému tajnému jednání, o jehož obsahu ovšem nesměl informovat (*mid nihts dauon zu melden*).³⁸ V těchto pasážích, kde Kryštof z Týna informuje o politických záležitostech, byl se na nich sám podílel, přechází autobiografie v osobní paměti.

Bezprostředně po tom, co vylíčil své zásluhy o záležitosti vysoké politiky, kdy se prý podílel i na odvrácení válečného konfliktu,³⁹ se však Kryštof z Týna ve svém spisu věnuje problémům svého hospodářství a zajištění nadace pro věčnou mši za své předcházející osvobození ze zajetí [*Die Selbstbiographie: 121*]. Ve vysoké politice se již zřejmě neangažoval. Podrobně pak vypráví o sporech šlechty s chebskými měšťany o nákup a prodej statků, jichž se sám s dalšími šlechtici z okolí zúčastnil a jež se ho osobně dotýkaly [*Die Selbstbiographie: 122–123*]. Toto vyprávění dává mimo jiné nahlédnout do ekonomické konkurence mezi měšťany vlastníci peníze na jedné straně a šlechtou vlastníci statky na druhé straně. Do spisu Kryštofa z Týna se ovšem dostalo pro autorovu osobní účast, jako součást jeho „životopisu“.

Svůj spis, svaznemenaný „pravdivými slovy“, dokončil Kryštof z Týna v Starém Hrozňatově na den svatého Jana Křtitele (24. června) roku 1516.⁴⁰

Autobiografie Kryštofa z Týna popisuje vzestup chudého rytíře, jenž svými schopnostmi a oddanou službou nabyl slušného majetku a získal jistý věhlas i dobré společenské postavení. Kryštof z Týna sděluje i důvod, proč tento spis psal: „nikoli pro slávu nebo urozenost, ale pro své děti“, jimž chtěl ukázat, že své statky nezískal „střílením, loupením,

³⁸ [*Die Selbstbiographie: 120*]. Po těchto jednáních složil 10. prosince 1509 falckrabí Ludvík za sebe a svého bratra Fridricha Vladislavovi Jagellonskému slib věrnosti a v následujících dnech uzavřeli spojenecké smlouvy. Srov. Národní archiv, Archiv Koruny české, č. 1864–1867.

³⁹ „Vndt darauff gestanden, daß krieg dadurch erwechsen mögen“ [*Die Selbstbiographie: 119*].

⁴⁰ *Eingeschrieben im 1516 jahr an S. Johans des tauffers tag zu Kinsperg mit also wahren wortten vermercket* [*Die Selbstbiographie: 123*].

vypalováním a zlovolně“, ale poctivou službou.⁴¹ Kryštof z Týna znal cenu peněz a dovedl je proměňovat za – alespoň podle svých představ trvalé – hodnoty. Zmínky o poctivě vydělaných penězích a o statcích, které za ně Kryštof z Týna koupil, ostatně prostupují celým textem autobiografie.

Shrnutí

Touto první známou autobiografií drobného šlechtice končí autobiografické písemnictví středověkých českých zemí. Ačkoli zde byly autobiografie stejně jako v ostatních zemích latinského kulturního okruhu ve středověku vzácné, lze vedle osobních zmínek, obsažených v různých dílech od 12. století, v průběhu dvou staletí pozdního středověku zachytit tři významnější autobiografické spisy z odlišného společenského prostředí, rozličného literárního typu a rozdílné funkce: panovnickou autobiografii v podobě knížecího zrcadla určenou autorovým nástupcům a podávající obraz výchovy a chování dobrého panovníka, dále autobiografický list vysokého preláta vysvětlujícího vlastními životními osudy svůj politický neúspěch a konečně autobiografii drobného šlechtice, který si vydobyl společenský vzestup v císařském vojsku a v diplomatických službách a chce svým potomkům a budoucím dědicům ukázat, jak z poctivě vydělaných prostředků legálně rozšířil rodinné statky, aby se nemuseli stydět za své budoucí dědictví a pochybovat o jeho počestném původu.

Všichni zmínění autoři měli tedy konkrétní důvod pro napsání svého životopisu. Všechny tyto autobiografie jsou pochopitelně subjektivní, vyprávění je podřízeno účelu, pro který vzniklo – pro politické cíle, pro ospravedlnění vlastního selhání, pro „zdůvodnění“ a současně vyjádření pýchy z legálně nabytého majetku. Motivace autorů odpovídají i jejich společenskému postavení. Panovník legitimuje svou vládu a dává příklad svým potomkům a nástupcům, prelát ukazuje, jak pro nedostatečnou zralost může skončit rychlá kariéra, rytíř přemýšlel v mezích svého postavení v prostředí, kde bylo možno zbohatnout nejrůznějším způsobem, včetně fyzického útoku, který si na sobě Kryštof z Týna sám vyzkoušel, jak lze poctivě nabýt slušného majetku.

Literatura

- Aichinger, Ingrid [1970]. Probleme der Autobiographie als Sprachkunstwerk. *Österreich in Geschichte und Literatur* 14: 418–434.
- Albert, Werner – Müllich, Hektor [1987]. In. *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*. Berlin, New York, s. 738–742.
- Anton, Hans Hubert [1968]. Fürstenspiegel und Herrscherethos in der Karolingerzeit. *Bonner historische Forschungen* 32.
- Anton, Hans Hubert [1989]. *Fürstenspiegel. Lexikon des Mittelalters IV*. München, Zürich, s. 1040.
- Aurell, Jaume [2008]. La chronique de Jacques Ier, une fiction autobiographique. Auteur, auctorialité et autorité au Moyen Âge. *Annales* 63: 301–318.
- Bachmann, Adolf [1894]. Christoph von Thein. *Allgemeine deutsche Biographie* 37: 673–674.

---

⁴¹ „Vndt schreibe auch diese kleine meinung mir nicht zum ruhm oder edelkeit, allein ob meine kinder vndt söhne, so die gott leben ließ, nach mir anzeigung finden, das ich mich gueter ehrlicher dinst gebraucht vndt geflissen vndt weit gesucht hab, vndt nicht mit schiessen, rauben, blacken vndt pößlich mein vermögen, woll sie klein ist, vberkomen hab“ [*Die Selbstbiographie*: 114].

- Baletka, Tomáš [1999]. Olomoucké biskupství, jeho správa a písemnosti na přelomu 15. a 16. století. *AUC – Philosophica et historica* 2, Z pomocných věd historických XV. Církevní správa a její písemnosti na přelomu středověku a novověku, s. 55–64.
- Bartlová, Milena [2005]. Uměleckohistorické úvahy o vizi Arnošta z Pardubic. In. *Arnošt z Pardubic (1297–1364). Osobnost – okruh – dědictví*. Wrocław, Praha, Pardubice, s. 215–228.
- Bartoš, František Michálek [1941]. Jan z Jenštejna. In. *Několik postav z českých dějin*. Praha: Život a práce, s. 9–29.
- Bartoš, František Michálek [1949]. Jan z Jenštejna. In. *Světcí a kacíři*. Praha: Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká, s. 62–82.
- Bartoš, František Michálek [1940]. Jan ze Středy a jeho zápas. *Jihočeský sborník historický* 13: 94–108.
- Batany, Jean [1995]. L'autobiographie de Guibert de Nogent (vers 1115): Mémoire, identité sociale et identité langagière. In. Buschinger, Danielle – Spiewok, Wolfgang (ed.). *Die Autobiographie im Mittelalter – Autobiographie et references autobiographiques au Moyen Age*. Greifswald, s. 1–10.
- Berges, Wilhelm [1952]. Die Fürstenspiegel des hohen und späten Mittelalters. Stuttgart 1938, Unveränderter Nachdruck (= *Schriften des Reichsinstituts für ältere deutsche Geschichtskunde / Monumenta Germaniae historica* 2).
- Bezold, Friedrich, von [1894/1918]. Über die Anfänge der Selbstbiographie und ihre Entwicklung im Mittelalter. *Archiv für Kulturgeschichte* 4 (1): 145–171. Přebet In. Aus Mittelalter und Renaissance. Kulturgeschichtliche Studien von Friedrich Bezold. München, Berlin, s. 196–219.
- Bláhová, Marie (ed.). [1987]. *Kroniky doby Karla IV*. Praha.
- Bláhová, Marie [1987]. Literární činnost Karla IV. In. Bláhová, Marie (ed.). *Kroniky doby Karla IV*. Praha, s. 386–388, 559–564.
- Bláhová, Marie [1992]. Das Werk des Prager Domherrn Vincentius als Quelle für Italienzüge Friedrich Barbarossas. *CIVIS. Studi e testi* XVI (47–48): 149–175.
- Bláhová, Marie [1993]. Letopis milevského opata Jarlocha a jeho pramenná hodnota. In. *Český stát na přelomu 12. a 13. století*. Opava, s. 35–48.
- Bláhová, Marie [1995]. Staročeská kronika tak řečeného Dalimila v kontextu latinské středověké historiografie a její pramenná hodnota. Historický komentář. Rejstřík (= *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila* 3). Praha: Academia.
- Bláhová, Marie [1996]. Verfassersbewußtsein in der böhmischen Geschichtsschreibung des Mittelalters. In. Aertsen, Jan A. – Speer, Andreas (ed.). *Individuum und Individualität im Mittelalter*. Berlin, New York, s. 563–576.
- Bláhová, Marie [2006]. Setkání civilizací. Asie očima evropského intelektuála 14. století. In. Rosik, Stanislav – Wiszewski, Przemysław. *Mundus hominis – Cywilizacja, kultura, natura. Wokół interdyscyplinarności badań historycznych. Acta Universitatis Wratislaviensis* 2966: 124–144.
- Bláhová, Marie [2010]. Beneš Krabice of Weitmil. In. Dunphy, R. G. (ed.). *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*. Leiden, Boston, s. 166.
- Bláhová, Marie [2010]. Francis of Prague. In. Dunphy, R. G. (ed.). *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*. Leiden, Boston, s. 632–633.
- Bláhová, Marie [2010]. John of Marignolli. In. Dunphy, R. G. (ed.). *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*. Leiden, Boston, s. 934–935.
- Bláhová, Marie [2010]. Neplach of Opatovice. In. Dunphy, R. G. (ed.). *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*. Leiden, Boston, s. 1139–1140.
- Bláhová, Marie [2010]. Petr Žitavský o sobě (Zbraslavská kronika jako ego-dokument). In. Dvořáčková Malá, Dana – Charvát, Petr – Němec, Bohumil (ed.). *Za zdmi kláštera. Cisterciáci v českých dějinách*. České Budějovice, s. 67–81.
- Bláhová, Marie [2014]. Die Herrscherurkunden in den böhmischen Ländern in der Zeit der přemyslidischen Fürsten (bis zum Ende des 12. Jahrhunderts): Formular – Stilistik – Funktion. In. Maleczek, Werner (ed.). *Urkunden und ihre Erforschung. Zum Gedenken an Heinrich Appelt*. Wien: Böhlau Verlag (Veröffentlichungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung, díl 62), s. 207–225.
- Bláhová, Marie [2013]. Osobní výpovědi v nejstarších listinách českých panovníků. In. Rábík, Vladimír (ed.). *Litteris ac moribus imbutus. Studia historica Tyrnaviensia* CVI: 19–26.

- Blume, Dieter [2008]. *Bern von Reichenau (1008–1048). Abt, Gelehrter, Biograph. Ein Lebensbild mit Werkverzeichnis, sowie Edition und Übersetzung von Berns Vita S. Udalrici*. Ostfildern.
- Bok, Václav [2010]. Glassberger, Nikolaus. In: Dunphy, R. G. (ed.). *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*. Leiden, Boston, s. 715.
- Bonath, Gesa [1983]. Johann von Soest. In: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*. Berlin, New York, s. 744–755.
- Boukal Jan [2013]. *Rytíř Kryštof z Týna. Válečník a diplomat pozdního středověku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta.
- Bredembals, Jens [2008]. Funktion, Form und Themen der „Chronica fratris Nicolai Glassberger ordinis Minorum Observantium“. *Wissenschaft und Weisheit* 71: 115–142.
- Brunner Otto [1933]. Christoph von Thein. In: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*, 2. vyd. I, s. 377.
- Bruss, Elisabeth W. [1974]. L'autobiographie considérée comme act littéraire. *Poétique* 17: 14–26.
- Bujnoch, Josef [1978]. Johann von Jenstein. In: Seibt, Ferdinand (ed.). *Lebenbilder zur Geschichte der böhmischen Länder*, 3. díl. Karl IV. und sein Kreis. München, Wien, s. 77–90.
- Bur, Michel [1991]. *Suger. Abbé de Saint-Denis. Régent de France*. Paris.
- Burckhardt, Jacob [1925]. *Die Kultur der Renaissance in Italien*. Leipzig, s. 123.
- Burke, Peter [1997]. Representations of Self from Petrarch to Descartes. In: Portes, Roy (ed.). *Rewriting the Self. Histories from the Renaissance to the Present*. London, New York.
- Burrow, J. A. [2004]. Thomas Hoccleve. In: *Oxford Dictionary of National Biography*. Oxford: OUP. (Online ed., January 2008 Retrieved 24, November 2010.)
- Classen, Albrecht [1991]. *Die Autobiographische Lyrik des europäischen Spätmittelalters. Studien zu Hugo von Monfort, Oswald von Wolkenstein, Antonio Pucci, Charles d'Orléans, Thomas Hoccleve, Michel Beheim, Hans Rosenplüt und Alfonso Alvarez de Villasandino*. Amsterdam (= Amsterdamer Publikationen zur Sprache und Literatur 91).
- Constable, Giles [1976]. Letters and Letter-Collections, Turnhaut (= *Typologie des sources du Moyen Age occidental*, Fasc. 17).
- Cosmae Pragensis Chronica Boemorum* [1955]. Bretholz, Bertold – Weinberger, Wilhelm (ed.). MGH SRG NS II. Berlin 1923, 1955.
- Cronica domus Sarensis minor* [1969]. Zemek, Metoděj (ed.). Brno: Musejní spolek.
- Červinka, Bohumír [1936]. *Příspěvky k životopisu Jana z Jenštejna, III. arcibiskupa pražského*. Praha.
- Das dargestellte Ich. Studien zu Selbstzeugnissen des späten Mittelalters und der frühen Neuzeit* [1999]. Arnold, Klaus – Schmolinsky, Sabine – Zahnd, Urs Martin (ed.). Bochum.
- Die Autobiographie im Mittelalter – Autobiographie et references autobiographiques au Moyen Age* [1995]. Buschinger, Danielle – Spiewok, Wolfgang (ed.). Greifswald.
- Die Selbstbiographie Christophs von Thein (1453–1516) [1875]. Wolf, Adam (ed.). *Archiv für österreichische Geschichte* 53: 103–123.
- Dřímál, Jaroslav [1931]. Biskup Vilém z Kolína. *Časopis Matice moravské* 55: 1–42.
- Dušková, Sáša [1979]. Kancelář jako nástroj politiky Přemysla Otakara II. *Folia historica bohemica* 1: 67–91.
- Dušková, Sáša [1960]. Kdo byl notář Jindřich? *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, C 7*: 59–74.
- Egerländer Biographisches Lexikon mit ausgewählten Personen aus dem ehemaligen Reg.-Bez. Eger, I, Männerdorf, cca. 1985, s. 98, 100.
- Eggert, Wolfgang [1982]. ... einen Sohn namens Wenceslaus. Beobachtungen zur Selbstbiographie Karls IV. In: Engel, Eva-Maria (ed.). *Karl IV. Politik und Ideologie im 14. Jahrhundert*. Weimar, s. 171–178.
- Egodocuments and History. Autobiographical Writing, its Social Context since the Middle Ages* [2002]. Dekker, Rudolf (ed.). Verloren.
- Ehrmann, Gabrielle [1980]. Georg (Jörg) von Ebingen. In: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*, 2. vyd. 2. Berlin, New York, sl. 1200–1201.
- Emerson, Catherine [2004]. *Olivier de La Marche and the Rhetoric of Fifteenth-Century Historiography*. Woodbridge, s. 34–40.
- Emler, Josef [1873]. Život Jana z Jenštejna, arcibiskupa pražského. *PDČ I*. Praha, s. 439–468.

- Ferguson, Chris D. [1973]. *The Emergence of Medieval Autobiography: Guibert de Nogent, Peter Abelard, and Giraldus Cambrensis as Alienated Autobiographers*. Diss., State University of New York at Binghampton.
- Ferrari, Mirella [2002]. Testamento come autobiografia in Italia per Tre e Quattrocento: un cancelliere dei Malatesto e le sue ultime volontà. In: *Scripturus vitam. Lateinische Biographie von der Antike bis in die Gegenwart. Festgabe für Walter Berschin zum 65. Geburtstag*. Heidelberg: Mattes, s. 1049–1055.
- Ferroul, Yves [1995]. Exemplum et consolatio. Les contraintes de l'écriture autobiographique dans le Récit de mes malheur d'Abélard. In: Buschinger, Danielle – Spiewok, Wolfgang (ed.). *Die Autobiographie im Mittelalter – Autobiographie et references autobiographiques au Moyen Age*. Greifswald, s. 29–35.
- Fiala, Zdeněk [1969]. O vzájemném poměru kroniky Beneše Krabice z Weitmile a vlastního životopisu Karla IV. *Československý časopis historický* 17: 225–235.
- Gäbe, Sabine [2002]. Os meum aperui. Der autobiographische Bericht Ruperts von Deutz im Gesamtgefüge seines Matthäuskommentars. In: Walz, Dorothea (ed.). *Scripturus vitam. Lateinische Biographie von der Antike bis in die Gegenwart. Festgabe für Walter Berschin zum 65. Geburtstag*. Heidelberg, s. 967–978.
- Gäbe, Sabine [1999]. *Otloh von St-Emmeram „Liber de temptatione cuiusdam monachi“: Untersuchung, kritische Edition und Übersetzung*. Gent, Berlin, Frankfurt a. M., New York, Paris, Wien (= Lateinische Sprache und Literatur, Bd. 629).
- Gaucher, Élisabeth [2000]. Écriture de soi, écriture de politique: le Jouvencel. In: Boutet, Dominique – Verger, Jacques (ed.). *Penser le pouvoir au Moyen Âge (VIIIe–XVe siècle)*. Paris, s. 55–68.
- Gaucher, Élisabeth [1994]. *La biographie chevaleresque: typologie d'un genre (XIIIe–XVe siècles)*. Paris.
- Glassberger = Chronica fratris Nicolai Glassberger, ordinis minorum observantium, edita a Patribus Collegii S. Bonaventurae. In: *Annalecta Franciscana sive Chronica aliaque varia documenta ad historiam fratrum minorum spetantia* II, Ad Claras Aquas (Quaracchi) prope Florentiam 1887.
- Glier, Ingeborg – Rosenplüt, Hans [1992]. In: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*, 2. vyd., díl 8, Berlin – New York, sl. 195–211.
- Golubovich, Girolamo [1923]. Vita et viaggi di frate Giovanni di Marignolli di Firenze. In: *Biblioteca bio-bibliografica della Terra santa e dell'Oriente Francescano* IV. Quaraci, s. 257–309.
- Grossel, Marie – Geneviève [1995]. Le „moi“ dans les Memoires de Philippe de Novare. In: Buschinger, Danielle – Spiewok, Wolfgang (ed.). *Die Autobiographie im Mittelalter – Autobiographie et references autobiographiques au Moyen Age*. Greifswald, s. 37–52.
- Gurevič Aron J. [1970]. *Kategorie středověké kultury*. Praha: Mladá fronta, s. 225–243.
- Hampe, Karl [1910]. *Beiträge zur Geschichte der letzten Staufer. Ungedruckte Briefe aus der Sammlung des Magisters Heinrich von Isernia*. Leipzig.
- Handbuch der Bayerischen Geschichte* III. [1995]. 3. Geschichte der Oberpfalz und des bayerischen Reichskreises bis zum Anfang des 18. Jahrhunderts, begr. von Max Spindler. Kraus, Andreas (ed.). München.
- Happes, Julian [2013]. *Die Vita Caroli IV. Selbstzeugnis eines mittelalterlichen Herrschers – Karl IV. als selbstbewusste und gottesfürchtige Persönlichkeit*. Hamburg.
- Harald, Tersch [2004]. Frühneuzeitliche Selbstzeugnisse. In: Pauser, Josef – Scheutz, Martin – Winkelbauer, Thomas. *Quellenkunde der Habsburgermonarchie* (16.–18. Jahrhundert). Ein exemplarisches Handbuch. Wien, München, s.727–740.
- Hart, Francis R. [1970]. Notes for an Anatomy of Modern Autobiography. *New Literary History* 1: 475–511.
- Hartmann, Rolf [1963]. *Das autobiographische in der Basler Leichenrede*. Basel, Stuttgart.
- Hartmann, Sieglinde [1986/1987]. Die „Autobiographie“ Karls IV.: „Politische Rechtfertigungsschrift“ oder „Heiligenvita“? *Jahrbuch der Oswald von Wolkenstein Gesellschaft* 4: 67–79.
- Häusser, Ludwig [1924]. *Geschichte der Rheinischen Pfalz nach ihren politischen, kirchlichen und literarischen Verhältnissen* I. Heidelberg.
- Heinig, Paul-Joachim [1997]. Kaiser Friedrich III. (1440–1493). *Hof, Regierung und Politik I*. Köln, Weimar, Wien.
- Hlaváček, Petr [2006]. Die Franziskaner-Observanten zwischen böhmischer und europäischer Reformation. Ein Beitrag zur Religionsgeschichte Ostmitteleuropas. In: *Kirchliche Reformimpulse des 14./15. Jahrhunderts in Ostmitteleuropa*. Eberhard, Winfried – Machilek, Franz. Köln, Weimar, Wien, s. 295–326.

- Hledíková, Zdeňka [2008]. *Arnošt z Pardubic*. Praha: Vyšehrad.
- Hödl, L. – Laarmann M. [1991]. Individuum, -ation, -alität. In. *Lexikon des Mittelalters* V. München – Zürich, s. 406–411.
- Höfler, Constantin [1865]. *Libellus de fuga mundi*. In. *Geschichtsschreiber der hussitischen Bewegung in Böhmen* II. Wien, s. 12–14.
- Hofmann, Heinz [2002]. Das autobiographische Widmungsgedicht zur Metrologia Priscianica des Antonio Baratella. In. Walz, Dorothea (ed.). *Scripturus vitam. Lateinische Biographie von der Antike bis in die Gegenwart. Festgabe für Walter Berschin zum 65. Geburtstag*. Heidelberg, s. 1031–1047.
- Holinka Rudolf [1933]. Církevní politika Jana z Jenštejna za pontifikátu Urbana VI. Bratislava. *Spisy Filozofické fakulty University Komenského v Bratislavě* XIV.
- Holtzmann, R. [1935]. Einleitung. In. Holtzmann, Robert (ed.). *Die Chronik des Bischofs Theirtmar von Merseburg*. Berlin (= MGH, SRG NS IX).
- Hosák Ladislav [1956]. Středověké vyprávěcí prameny Moravy do konce 15. století II. *Sborník VŠP v Olomouci* III, s. 85–136.
- Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku [1985]. [IV] Západní Čechy. Bělohávek, Miroslav (red.). Praha: Svoboda.
- Chronica fratris Nicolai Glassberger ordinis minorum observantium edita a patribus collegii S. Bonaventurae, Quaracchi* [1887]. (reprint Farnborough 1966)
- Chronicon Francisci Pragensis – Kronika Františka Pražského* [1997]. Zachová, Jana (ed.). Prameny dějin českých. Nová řada I. Praha: Historický ústav AV ČR.
- Individuum und Individualität im Mittelalter* [1996]. Aertsen, Jan A. – Speer, Andreas (ed.). Berlin, New York (= *Miscellanea Mediaevalia* 23).
- Iwańczak, Wojciech [2005]. Po co Karol IV napisał swą autobiografię? In. Rosika, Stanislaw – Wiszewski, Przemysław. Wrocław Clausa creandi, O pragmatice źródła historycznego (= *Acta Universitatis Vratislaviensis* 2783, *Historia CLXXI: 279–291*).
- Jähnichen, Manfred [1981]. Poznámky k umělecké struktuře autobiografie „Vita Caroli“ z aspektu autorova postoje. In. *Mezinárodní vědecká konference Doba Karla IV. v dějinách národů ČSSR*. Materiály ze sekce jazyka a literatury. Praha, s. 109–116.
- Ježek, Jan [1900]. *Jan z Jenštejna, třetí arcibiskup pražský*. Praha: Nákladem Katolického spolku tiskového.
- Jireček, Hermenegild [1863]. Válečníci čeští XV. století. Jevěvůdci krále Jiřího ve válce s Matyášem. In. *Památky. Časopis Musea království Českého pro dějepis hlavně český*, vydávaný od Archeologického sboru Musea království českého nákladem Matice české V., Praha, s. 72–73
- Johanek, Peter – von Lappitz, Andreas [1975]. *Der Krabath. Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*, 2. vyd. 1, Berlin – New York, sl. 340–341.
- Kadlec, Jaroslav [1975]. *Jan z Jenštejna. Sborník přednášek IV. teologického kursu pro kněze, 1973*. Litoměřice.
- Kadlec, Jaroslav [1998]. Literární činnost roudnických augustiniánských kanovníků. In. Hlaváček, Ivan – Hrdina, Jan – Kahuda, Jan – Doležalová, Eva (ed.). *Facta probant homines, Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. Dr. Zdeňky Hledíkové*. Praha, s. 221–225.
- Kalista, Zdeněk [1978]. Der Hof Karls IV. und das tschechische Geistesleben. In. Seibt, Ferdinand (ed.). *Karl IV. Staatsmann und Mäzen*. München, s. 281–285.
- Kalista, Zdeněk [1971]. *Karel IV. Jeho duchovní tvář*. Praha: Vyšehrad.
- Kanovník Vyšehradský [1874]. Emler, Josef (ed.). *Prameny dějin českých* II. Praha, s. 201–237.
- Kernbach, Anna [2010]. Vincenciova a Jarlochova kronika v kontextu svého vzniku. K dějepisectví přemyslovského období. *Matice moravská* (Knižnice Matice moravské, sv. 28).
- Köhle, Klaus [1969]. *Landesherr und Landstände in der Oberpfalz von 1400–1583. Sozialstruktur und politische Repräsentanz eines frühneuzeitlichen Territoriums*. München.
- Köhn, Rolf [1996]. Autobiographie und Selbststilisierung in Briefsammlungen des lateinischen Mittelalters: Peter von Blois und Francesco Petrarca. In. Aertsen, Jan A. – Speer, Andreas (ed.). *Individuum und Individualität im Mittelalter*. Berlin, New York (= *Miscellanea Mediaevalia* 23), s. 683–703.
- Kölmel, Wilhelm [1996]. Autobiographien der Frühzeit. In. Aertsen, Jan A. – Speer, Andreas (ed.). *Individuum und Individualität im Mittelalter*. Berlin, New York (= *Miscellanea Mediaevalia* 23), s. 667–682.
- Kammann, Johann [1928]. Christoph Fürer und seine Denkwürdigkeiten. *Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Stadt Nürnberg* 28: 209–311.

- Kroes, Franz [1877]. *Handbuch der Geschichte Oesterreichs von den ältesten bis zur neuesten Zeit*, II. Berlin. *Kronika Beneše z Weitmile* [1884]. Emler, Josef (ed.). PDČ IV. Praha, s. 201–237.
- Kronika Jana z Marignoly* [1882]. Emler, Josef (ed.). PDČ III. Praha, s. 492–604.
- Kronika Neplachova* [1882]. Emler, Josef (ed.). PDČ III. Praha.
- Küppers, Jochem [2005]. Autobiographisches in den Briefen des Apollinaris Sidonius. In: Reichel, Michael (ed.). *Antike Autobiographien. Werke – Epochen – Gattungen*. Köln, Weimar, Wien, s. 251–277.
- Kurras, Lotte – Stromer, Ullman [1995]. *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*, 2. vyd. 9, Berlin – New York, sl. 457–460.
- L'autobiografia nel medioevo*. [1998]. Atti del XXXIV Convegno storico internazionale, Todi, 12–13 ottobre 1997, Spoleto.
- Lammers, Walther [1988]. Unwahres oder Verfälschtes in der Autobiographie Karls IV.? In: Fälschungen im Mittelalter, 1, Kongreßakten und Festvorträge. Literatur und Fälschung, Hannover (= MGH Schriften 33,1), s. 339–376.
- Le Goff, Jacques [1948]. Un étudiant tchèque à l'Université de Paris au XIVe siècle. *Revue des études slaves* 24, s. 143–170.
- Lecarme Jacques, Éliane Lecarme-Tabone [1997]. *L'autobiographie*. Paris (2. vyd. 1999).
- Lehmann, Paul [1953]. Autobiographies of the Middle Ages. *Transactions of the Royal Historical Society* 5 (3): 41–52.
- Lejeune, Philippe [1971]. *L'Histoire de l'autobiographie en France*. Paris.
- Letopis Jarlocha, opata kláštera Milevského* [1874]. Emler, Josef (ed.). PDČ II. Praha, s. 461–516.
- Letopis Vincencia, kanovníka kostela pražského* [1874]. Emler, Josef (ed.). PDČ II. Praha, s. 407–460.
- Letopisové Jindřicha Heimburského* [1882]. Emler, Josef (ed.). PDČ III. Praha, s. 303–321.
- Lippelt, Helmut [1973]. *Thietmar von Merseburg. Reichsbischof und Chronist*. Köln, Wien.
- Lommer, Fr. X. [1907]. *Die böhmischen Lehren in der Oberpfalz*, I. Progr. Amberg.
- Loserth, Johann [1877] Einleitung. In: Beiträge zur Geschichte der hussitischen Bewegung I. Der Codex epistolaris des Erzbischofs von Prag Johann von Jenzenstein. Loserth, J. (ed.). *Archiv für österreichische Geschichte* 55. Wien, s. 273–288.
- Loserth, Johann [1877/ 1878]. Über die Chronik des Minderbruders Nikolaus von Böhmen. *Mitteilungen des Vereins für die Geschichte der Deutschen in Böhmen* 16: 162–164.
- Löwe, H. [1951]. Von der Persönlichkeit im Mittelalter. *Geschichte in Wissenschaft und Unterricht* 2: 522–538.
- Lukes, Steven [1973]. Type of Individualism. In: *Dictionary of the History of Ideas*. New York, II, s. 594–604.
- Machilek, Franz [1977]. Klosterhumanismus in Nürnberg um 1500. *Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Stadt Nürnberg* 64: 10–45.
- Marsh, Peter [1985]. Identity: An Ethnogenic Perspective. In: Trexler, R. C. (ed.). *Persons in Groups. Social Behavior as Identity Formation in Medieval and Renaissance Europe*. New York, s. 17–30.
- McDonough, Christopher J. [2002]. Two Autobiographical References in the Poetry of Alexander Neckam. *Scripturus vitam*, s. 1019–1023.
- McLaughlin, Mary [1967]. Abelard as Autobiographer: the Motives and Meaning of his „Story of Calamities“. *Speculum* 42: 463–488.
- Misch, Georg [1988]. *Geschichte der Autobiographie* II, 1–2. Das Mittelalter. Erster Teil: Die Frühzeit. Frankfurt am Main (2. vyd.) 1969–1970 (1. sv. 3. vyd. 1988).
- Misch, Georg [1976]. *Geschichte der Autobiographie* III, 1–2. Das Mittelalter. Zweiter Teil: Das Hochmittelalter im Anfang. Frankfurt am Main 1959–1962 (2. vyd. – nezměněné – Frankfurt am Main).
- Misch, Georg [1967]. *Geschichte der Autobiographie* IV, 1. Dritter Teil: Das Hochmittelalter in der Vollendung. Delfoss, Leo (ed.). Frankfurt am Main.
- Misch, Georg [1969]. *Geschichte der Autobiographie* IV, 2. Von der Renaissance bis zu den autobiographischen Hauptwerken des 18. und 19. Jahrhunderts. Frankfurt am Main.
- Misch, Georg [1949–1950]. *Geschichte der Autobiographie* I, 1–2. Das Altertum. Bern.
- Misch, Georg [1954]. *Studien zur Geschichte der Autobiographie, I. Otloh von St. Emeram, II. Die Meditationen Guigos von Chastel, Prior der Grande Chartreuse*. In: Nachrichten der Akademie der Wissenschaften in Göttingen, I. Philologisch-historische Klasse, Jg. 1954, Nr. 5; III. *Das Bild des Erzbischofs Adalbert in der Hamburgischen Kirchengeschichte des Domscholasters Adam von Bremen*, tamtéž, Jg.

- 1956, Nr. 7; IV, *Die Darstellung der eigenen Persönlichkeit in den Schriften des Abtes Suger von St. Denis*, tamtéž, Jg. 1957, Nr. 4; V. *Johann von Salisburg und das Problem des mittelalterlichen Humanismus*, tamtéž, Jg. 1960, Nr. 6.
- Monnet, Pierre – Schmitt, Jean-Claude [2010]. Introduction. In: Monnet, Pierre – Schmitt, Jean-Claude (překl., ed.). *Vie de Charles IV de Luxembourg. Présentation*. Paris, s. IX–XCVII.
- Neumann, Bernd [2010]. *Identität und Rollenzwang. Zur Theorie der Autobiographie*. Frankfurt (M).
- Niemayer, Gerlinde [1963]. Einleitung. In: *Hermannus quondam Iudaeus Opusculum de conversione sua*. MGH, Die deutschen Geschichtsquellen des Mittelalters 500–1500. Quellen zur Geistesgeschichte des Mittelalters, IV. Weimar.
- Niggel, Günter [2005]. Zur Theorie der Autobiographie. In: Reichel, Michael (ed.). *Antike Autobiographien. Werke – Epochen – Gattungen*. Köln, Weimar, Wien, s. 1–13.
- Novotný, Václav [1905]. Úvod. In: *Kronika zbraslavská*. Přel. Novák, J. V. Úvod a pozn. Novotný, V. Praha, s. VII–LXXII.
- Novotný, Václav [1915]. Náboženské hnutí české ve 14. a 15. století. *Sbírka přednášek a rozprav Karlovy university*, 6/10. Praha: J. Otto, s. 219–264.
- Nussbaum, Felicity A. [1989]. *The Autobiographical Subject. Gender and Ideology in Eighteenth-Century England*. Baltimore, London.
- Oliger, L. [1920]. De quibusdam peribus fr. Nicolao Glassberger recens attributis. *Archivum franciscanum historicum* 13: 388–402
- Palacký, František [1867]. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě dle původních pramenův*, V, 2. Praha.
- Paravicini – Ebel, Anke [2007]. *Die Vita Karls IV., ein „Ego-Dokument“?* DA 63, s. 101–109.
- Pascal, Roy [1985]. *Design and Truth in Autobiography*. New York, London.
- Pascal, Roy [1989]. Die Autobiographie als Kunstform. In: Niggel, Günter (ed.). *Die Autobiographie. Zu Form und Geschichte ihrer literarischen Gattung*. Darmstadt, s. 148–157.
- Pepin, Roland [1984]. Autobiography in Alexander Neckam's „*Laus sapientiae divinae*“. *Florilegium* 6: 103–118.
- Petra Žitavského kronika zbraslavská* [1884]. Emler, Josef (ed.). PDČ IV. Praha, s. 1–337.
- Philipp, M. – Stammen, T. [1996]. Fürstenspiegel. In: *Historisches Wörterbuch der Rhetorik*, 3. díl. Tübingen, sl. 495–507.
- Piazzoni, Ambrogio M. [1998]. Epistolari autobiografici? In: *Lautobiografia nel medioevo, Atti del XXXIV Convegno storico internazionale*, Todi, 12–13 ottobre 1997. Spoleto, s. 156–176.
- Polc, Jaroslav V. – Ryneš, Václav [1972]. *Svatý Jan Nepomucký*. Řím: Křesťanská akademie.
- Polc, Jaroslav V. [1999]. Jan Jenštejn. In: Polc, Jaroslav V.: *Česká církev v dějinách*. Praha: KTF UK, s. 241–245.
- Polc, Jaroslav V. [1999]. Proč nebyl arcibiskup Jan z Jenštejna svržen do Vltavy. In: Polc, Jaroslav V. *Česká církev v dějinách*. Praha: KTF UK, s. 293–316.
- Polc, Jaroslav V. [2002]. Giovanni di Jenstejn. *Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma* 3: 3–20.
- Proksch, Constance [1994]. *Klosterreform und Geschichtsschreibung im Spätmittelalter*. Köln, Weimar, Wien.
- Psik, Richard [2008]. *Invectiva prosotetrasticha*. In: *Vlricum Polonum*. Součást sbírky listů a diktamin mistra Jindřicha z Isernie. Ostrava.
- Radding, C. M. [1978]. Evolution of Medieval Mentalities: A Cognitive Structural Approach. *Amer. Hist. Revue* 88: 577–597.
- Rädle, F. [1978]. Karl IV. als lateinischer Autor. In: Seibt, Ferdinand (ed.). *Karl IV. Staatsmann und Mäzen*. München, s. 253–260.
- Reichel, Michael (ed.) [2005]. *Antike Autobiographien. Werke – Epochen – Gattungen*. Köln, Weimar, Wien.
- Rein, Adolf [1919]. Über die Entwicklung der Selbstbiographie im ausgehenden deutschen Mittelalter. *Archiv für Kulturgeschichte* 14: 193–213.
- Reitinger, Lukáš [2015]. Psal tzv. Kanovník vyšehradský opravdu na Vyšehradě? První Kosmův pokračovatel v kontextu dějepisectví přemyslovského věku. *Český časopis historický* 113: 635–668.
- Repertorium fontium historiae medii aevi*, VI. [1991]. Romae.

- Riché, Pierre [1979]. *Les écoles et l'enseignement dans l'Occident chrétien de la fin du Ve siècle au milieu du XIe siècle*. Paris.
- Rubenstein, Jay [2002]. *Guibert of Nogent. Portrait of a Medieval Mind*. New York, London.
- Säger, P. [1981]. Nikolaus Glassberger. In: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*, 2. vyd. 3, sl. 51.
- Säger, P. [1981]. Nikolaus Glasberger. In: Ruh, K., et al. *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon* 3, col. 49–52.
- Sedlák, Jan [1915]. Archiepiscopi Joannis de Jenstein De fugiendo seculo (Libellus secundus). In: Sedlák, Jan. *M. Jan Hus*. Praha: Dědictví sv. Prokopa, s. 49–67.
- Sedlák, Jan [1915]. *M. Jan Hus*. Praha: Dědictví sv. Prokopa.
- Seton, Walter [1923]. *Nicholas Glassberger and his Works. With the Text of his Maior Cronica Boemorum Moderna (A.D. 1200–1310)*. Manchester (= British Society of Franciscan Studies vol. XI).
- Schaller, Brigitte [1993]. Der Traktat des Heinrich von Isernia De coloribus rhetoricis. *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters* 49: 113–153.
- Schaller, Hans Martin [1993]. de Isernia, Enrico. In: *Dizionario Biografico degli Italiani* 42. Roma, s. 743–746.
- Schaller, Hans Martin [1995]. Rather (Ratherius). Bf. V. Verona und Lüttich. In: *Lexikon des Mittelalters* VII. München, sl. 457 – 458.
- Scharer, Anton [2005]. Die Stimme des Herrschers. Zum Problem der Selbstaussagen in Urkunden. In: Hruza, Karel – Herold, Paul (ed.). *Wege zur Urkunde. Wege der Urkunde. Wege der Forschung. Beiträge zur europäischen Diplomatik des Mittelalters*. Wien, Köln, Weimar, s. 13–21.
- Schauwecker, Helga [1963]. *Otloh von St. Emmeram*. München (Sonderausgabe aus den „Studien und Mitteilungen zur Geschichte des Benediktinerordens und seiner Zweige LXXIV, 1963“). Samostatně: táž, *Otloh von St. Emmeram. Ein Beitrag zur Bildungs- und Frömmigkeitsgeschichte des 11. Jahrhunderts*. Würzburg 1964.
- Schlothuber, Eva [2005]. Die Autobiographie Karls IV. und die mittelaltelrichen Vorstellungen vom Menschen am Scheideweg. *Historische Zeitschrift* 281, s. 561–591.
- Schmidt, Karl [1967]. Über das Verhältnis von Person und Gemeinschaft im früheren Mittelalter. *Frühmittelalterliche Studien* 1: 225–249.
- Schmidt, Karl [1996]. Zink, Burckhard. In: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*, 2. vyd., 10. Berlin, sl. 1556–1558.
- Schmolinsky, Sabine [1999]. Selbszeugnisse im Mittelalter. In: Arnold, Klaus – Schmolinsky, Sabine – Zahnd, Urs Martin (ed.). *Das dargestellte Ich. Studien zu Selbszeugnissen des späten Mittelalters und der frühen Neuzeit*. Bochum, s. 19–28.
- Siegel, Karl [1917]. Die Fehde Egers mit Ritter Jorg von Zedwitz auf Liebenstein. In: *Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen* 55. Prag.
- Sizoo, Alexander [1950]. Autobiographie. In: *Reallexikon für Antike und Christentum. Sachwörterbuch zur Auseinandersetzung des Christentums mit der antiken Welt*, I. Stuttgart, sl. 1050–1055.
- Skřivánek, Milan [1966]. *Léna Koruny české v říši, Lužici a Slezsku (Od konce XIV. stol. do roku 1615)*. Dipl. práce FF UK, Praha.
- Sladkovská, Kamila [2009]. Česká účast ve válce o dědictví landshutské roku 1504. *Husitský Tábor: sborník Husitského muzea* 16: 147–245.
- Spěváček, Jiří [1978]. Karel IV. a jeho vlastní životopis. In: *Vita Karoli Quarti*. Přel. Pavel, Jakub. Revize lat. textu Ryba, Bohumil. Praha: Odeon, s. 168–198.
- Spiewok, Wolfgang [1995]. Die deutsche Autobiographie im Mittelalter. In: Buschinger, Danielle – Spiewok, Wolfgang (ed.). *Die Autobiographie im Mittelalter – Autobiographie et references autobiographiques au Moyen Age*. Greifswald, s. 73–81
- Spiewok, Wolfgang [1999]. *Geschichte der deutschen Literatur III*. Greifswald.
- Staročeská kronika tak řečeného Dalimila* [1988]. Vydání textu a veškerého textového materiálu. Daňhelka, Jiří – Hádek, Karel – Havránek, Bohuslav – Kvitková, Naděžda. Praha: Academia.
- Struve, Tilman [1992]. Die Wende des 11. Jahrhunderts, Symptome eines Epochenwandels im Spiegel der Geschichtsschreibung. *Historisches Jahrbuch* 112: 324–364.

- Sviták, Zbyněk [1990]. Každodenní život v rakousko-českých vztazích. Jindřich, notář Přemysla Otakara II. In: Bláhová, Marie – Hlaváček, Ivan (ed.). *Česko-rakouské vztahy ve 13. století. Rakousko (včetně Štýrska, Korutan a Kraňska) v projektu velké říše Přemysla Otakara II. Sborník příspěvků ze symposia konaného 26.–27. září 1996 ve Znojmě*. Praha: Rakouský kulturní institut, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, s. 237–245.
- Šebánek, Jindřich – Dušková, Sáša [1969]. Das Urkundenwesen König Ottokars II. von Böhmen. 2. díl 1264–1278. *Archiv für Diplomatik* 15, s. 275–276, 331–341, 368–371.
- Švábenský, Mojmír [1973]. *Cerroniho sbírka 13. stol. – 1845*, svazek II. Brno: Státní archiv v Brně.
- Tellenbach, Gerd [1957]. *Zur Bedeutung der Personenforschung für die Erkenntnis des früheren Mittelalters*. Freiburger Universitätsreden, NF 25. Freiburg in Br.
- Tersch, Harald [1998]. *Österreichische Selbstzeugnisse des Spätmittelalters und der frühen Neuzeit (1400–1650). Darstellung in Einzelbeiträgen*. Wien, Köln, Weimar.
- Tersch, Harald [2000]. Vielfalt der Formen. Selbstzeugnisse der frühen Neuzeit als historische Quellen. In: Winkelbauer, Thomas (ed.). *Vom Lebenslauf zur Biographie*. Waidhofen/Thaya.
- Třeštítk, Dušan [1962]. Formularze czeskie XIII wieku. Rękopisy i filiacje. *Studia Źródloznawcze. Commentationes* 7.
- Ulbricht, Otto [1992]. Ich-Erfahrung. Individualität in Autobiographien. In: Dülmen, Richard (ed.). *Entdeckung des Ich. Die Geschichte der Individualisierung vom Mittelalter bis zur Gegenwart*. Köln, Weimar, Wien, s. 109–144.
- Ullmann, W. [1967]. *The Individual and Society in the Middle Ages*. Baltimore, London.
- Ulmschneider, Helmgard [1987]. von Thein, Christoph. In: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*, 2. vyd. 11. Nachträge und Korrekturen, sl. 323–326.
- Ulmschneider, Helmgard [1987]. Michel, Nikolaus. In: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*, 2. vyd. Berlin, New York, sl. 713–718.
- Ulmschneider, Helmgard [1985]. von Diesbach, Ludwig. In: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*, 2. vyd. Berlin, New York, sl. 993–997.
- Úlovec, Jiří [1993]. Tvrziště v obci Týn, okres Sokolov. *Muzejní a vlastivědná práce* 3.
- Velten, Hans Rudolf [1995]. *Das selbst geschriebene Leben. Eine Studie zur deutschen Autobiographie im 16. Jahrhundert*. Heidelberg.
- Viléma, děkana kapituly vyšehradského Život Arnošta, arcibiskupa pražského [1873]. Ed. Josef Truhlář. PDČ I. Praha, s. 398–400.
- Vom Individuum zur Person. Neue Konzepte im Spannungsfeld von Autobiographietheorie und Selbstzeugnisforschung* [2005]. Jancke, Gabrielle – Ulrich, Claudia (ed.). Berlin (= Querelles. Jahrbuch für Frauen- und Geschlechterforschung 2005, díl 10).
- Vondráček, Vladimír [1977]. Nemoc arcibiskupa Jana z Jenštejna. In: *Jenštejn 1977 /Sborník*, Brandýs nad Labem – Stará Boleslav.
- Wagner – Egelhaaf, Martina [2005]. *Autobiographie*. Stuttgart, Weimar (2. vyd.).
- Wachinger, Burghart [1989]. Oswald von Wolkenstein. In: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*, 2. vyd., 7, Berlin – New York, sl. 134–169.
- Wachinger, Burghart [1983]. Hugo von Montfort. In: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*, 2. vyd. 4, sl. 243–251.
- Weltsch, Ruben Ernest [1968]. *Archbishop John of Jenstein (1348–1400). Papalism, Humanism and Reform in Pre-hussite Prague*. The Hague, Paris: Mouton.
- Wenzel, Horst [1980]. *Die Autobiographie des späten Mittelalters und der frühen Neuzeit*. 1. Die Selbstdeutung des Adels; 2. Die Selbstdeutung des Stadtbürgertums. München.
- Wolf, Joseph [1863]. Eine Selbstbiographie aus dem Anfange des 16. Jahrhunderts. In: *Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen* II, 2: 67–73.
- Wolverton, Lisa [2015]. *Cosmas of Prague. Narrative, Classicism, Politics*. Washington D. C.
- Wuthenow, R.-R. [1992]. Autobiographie, autobiographisches Schrifttum. In: *Historisches Wörterbuch der Rhetorik*. Ueding, Gert (ed.), I. Tübingen, sl. 1267–1276.
- Zahnd, Martin [1986]. Die autobiographischen Aufzeichnungen Ludwig von Diesbachs. *Studien zur spätmittelalterlichen Selbstdarstellung im oberdeutschen und schweizerischen Raume*. Bern.

- Zahnd, Martin [1999]. Stadtchroniken und autobiographische Mitteilungen. Studien zur Selbstdarstellung spätmittelalterlicher Bürger. In: Arnold, Klaus – Schmolinsky, Sabine – Zahnd, Urs Martin (ed.). *Das dargestellte Ich. Studien zu Selbstzeugnissen des späten Mittelalters und der frühen Neuzeit*. Bochum, s. 29–51.
- Zachová, Jana [1997]. Předmluva. In: *Chronicon Francisci Pragensis – Kronika Františka Pražského*. Ed. Jana Zachová. Prameny dějin českých, Nová řada I. Praha.
- Zimmermann, Bernhard [2005]. Augustinus, Confessiones – eine Autobiographie; Überlegungen zu einem Scheinproblem. In: Reichel, Michael (ed.). *Antike Autobiographien. Werke – Epochen – Gattungen*. Köln, Weimar, Wien, s. 237–249.
- Život císaře Karla IV.* [1882]. Emler, Josef (ed.). PDČ III. Praha, s. 325–441.

Prof. PhDr. Marie Bláhová, DrSc., je vedoucí Katedry pomocných věd historických a archivního studia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Specializuje se na kulturní dějiny středověku, středověkou historiografii, pomocné vědy historické, především chronologii a diplomatiku, nauku o pramenech. Mezi její stěžejní publikace patří Evropská sídliště v latinských pramenech období raného feudalismu. Terminologický rozbor (Praha 1986), Staročeská kronika tak řečeného Dalimila v kontextu středověké historiografie latinského kulturního okruhu a její pramenná hodnota (Praha 1995), Historická chronologie (Praha 2001), Velké dějiny zemí Koruny české I. (Praha–Litomyšl 1999, spoluautorka), dále pak překlady středověkých kronik, četné studie v českých i zahraničních sbornících a časopisech a kapitoly v monografiích.